

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

GODINA 65

DVOBROJ 6/2017 – 1/2018

FEBRUAR 2018.

MEĐUNARODNI DAN HOLOKAUSTA U EX YU

Iz strane štampe

Generalna skupština UN je 2005. godine usvojila rezoluciju o obeležavanju Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta. Za datum obilježavanja, odnosno sećanje na milione žrtava stradalih u holokaustu tokom Drugog svjetskog rata, izabran je 27. januar, dan kada su jedinice Sovjetske armije 1945. godine oslobodile najveći nacistički koncentracioni logor - Aušvic. Tom prilikom oslobođeno je 7.500 zatvorenika koje su nacisti bežeći ispred Crvene armije ostavili za sobom.

Međunarodni dan sjećanja na holokaust se posebno obeležava u evropskim zemljama u kojima je tokom Drugog svetskog rata život izgubilo 53 miliona ljudi, među kojima gotovo 31 milion civila.

Ukupan broj Jevreja, žrtava nacističkog progona, kreće se od najmanje 4.194.000 do 5.820.960, dok se sa svim drugim narodima, procenjuje da je u holokaustu nestalo od devet do jedanaest miliona ljudi.

Među najzloglasnijim logorima smrti na tlu nekadašnje Jugoslavije bili su Jasenovac (na tlu današnje Hrvatske) i Sajmište kraj Beograda.

Demografski gubici Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu iznose 1.685.000 ljudi prema zvaničnom izveštaju od 26. maja 1945. godine, odnosno 1.706.000 prema kasnijem izveštaju. Ove brojke predstavljaju ukupan demografski gubitak, koji uključuje ljude svih nacionalnosti, ubijene ili umrle usljed rata. Broj žrtava rata je znatno niži i on iznosi 1.014.000 po Kočoviću, odnosno 1.027.000 prema Žerjaviću.

Kada se govori o broju stradalih Jevreja u Drugom svjetskom ratu u Jugoslaviji ne postoje jedinstvene evidencije. Najšire je prihvaćena procena da je od 82.500 Jevreja u Jugoslaviji 1941. kraj rata doživelo samo 14.000.

Prema broju ubijenih u odnosu na brojnost etničke grupe, daleko najveće žrtve su jugoslovenski Jevreji. Od 82.500 Jevreja koji su živeli u Jugoslaviji do 1941. godine svega njih 14.000 (17%) je uspelo da preživi holokaust. Albert Vajs ocenjuje da je stradalo oko 80% od ukupnog broja jugoslovenskih Jevreja, odnosno oko 60.000 ljudi.

REČ UREDNIKA

KO JE KRIV ZA ZLOČINE

Piše Milan Fogel

Povodom Međunarodnog Dana Holokausta u Ujedinjenim Nacijama u New Jork-u otvorena je izložba "Jasenovac - pravo na nezaborav", na kojoj je prikazano stradanje Jevreja, Srba, Roma i hrvatskih anti-fašista.

Izložba je prvi projekat međunarodne GH7 ekspertne grupe istoričara iz sedam država u UN, 82 godine nakon Drugog svetskog rata, a čiji je glavni kustos i ujedno direktor Izložbe, dr Gideon Greif, iz Instituta za Holokaust "Shem Olam" u Izraelu i stručnjak za logore Auschwitz, Majdanek, Jasenovac i Sonderkommando. U saradnji sa srpskim vlastima u New Jork je preneto sedam tona artefakata, fotografija i filmskih zapisa o stradanju u Jasenovcu. Odavanje počte stradalima, podsećanjem na strašni zločin počinjen tokom Drugog svetskog rata, umesto da bude istaknut kao pozitivan primer osude jednog zločina, doveo je do diplomatskog spora između Hrvatske i Srbije. Nas uopšte ne interesuje diplomatski spor, ali smo uvređeni, jer se žrtve koriste u političke svrhe.

Nastavaka na str 3

Nastavak na str 3

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz
bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 66

Dvobroj 6/2017. i 1/2018

Broj strana: ...

HOJ POB 5049

Hitahdut Oley Jugoslavia,
Kfar Saba 4415001. BOX 5049

E-mail: hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA

Glavni urednik Milan Fogel

e-mail:

milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane

Alex Ekstein

Članovi redakcije: Avraham

Atijas, Miriam Aviezer, Ivica

Čerešnješ i Dušan Mihalek

POZIV ČITAOCIMA

Više nisam siguran kada kažete
da ste zadovoljni Mostom.
Možda nam se javljate i hvalite
samo reda radi?

Istina je da se mi trudimo, ali
kao urednik, moram reći da
saradnja nije obostrana. Uspeli
smo da imamo stalne
saradnike, ali to nije dovoljno.
Baš vi se oglašujete o pozive na
saradnju. Možda, ipak, ima
nešto što biste želeli da podelite
sa čitaocima Mosta, neka vest,
neko sećanje iz dalje ili bliže
prošlosti.

Neko mi je rekao da mu je
nezgodno da piše, jer je prilično
zaboravio jezik iz bivše
Jugoslavije. Nemojte to da vas
brine, sve će biti napisano
onako kako treba!

Pišite, šaljite nam interesantne
fotografije, za vas će uvek biti
prostora u Mostu!

Urednik

REČ PREDSEDNICE

Miri Derman, predsednica HOJ

Drage prijateljice i prijatelji,

Želim da vas obavestim da se u poslednje vreme povećava broj onih koji se obraćaju Hitahdutu po različitim osnovama, kao što su, na primer, molbe za pomoć u traženju članova porodice, informacije o različitim temama, molbe za prevode, savetovanje o putovanjima tragom predaka i drugo. Veoma sam srećna kada mogu da pomognem, činim to rado i osećam zadovoljstvo kada oni koji se obraćaju dobiju ono što traže. Neke upućujem na ljude u Arhivu koji im takodje posvećuju svoje vreme da nadju tražene materijale. Veliki deo onih koji se obraćaju su druga i treća generacija, koji nisu članovi Hitahduta. Svima njima ja i Dana Finci Jeheskel, odgovorna za Arhiv, objašnjavamo značaj toga da se bude upisan u članstvo Hitahduta. Ako ne bude dovoljno upisanih članova nećemo moći da opstanemo i neće biti adrese na koju možete da se obratite sa pitanjima. Na žalost, mnogi iz prve generacije nisu sa nama i generacija koja nastavlja treba da nastavi delovanje. Ako ne bude podrške onih poreklom iz Jugoslavije, Hitahdut će prestati da postoji. Oni koji nam se obraćaju, nakon što dobiju informacije ili uputstva za dobijanje informacije, većina obeća da će se učlaniti u Hitahdut i platiti članarinu. Na moje razočarenje, nakon dobijanja informacije, mnogi ne održe obećanje.

Obraćam se svima vama, pojedinačno

1. Uplatite još danas članarinu, čekom na Hitahdut Olei ex Jugoslavija התאחדות עולי יוגוסלביה לשעבר i pošaljite na adresu PO BOX 5049 Kfar Saba 4415001

Da, obraćam se vama, koji tražite od prijatelja samo da pročitate naše novine, a da ne platite članarinu...

2. Ako vam je važno postojanje Hitahduta, dovedite i nove članove, pozovite vaše poznanike da se učlane.

3. Hitahdutu trebaju dobrovoljci :

A. Za vezu sa starim članovima i dovodjenje novih

B. Za intervjuisanje i pisanje članaka za naš bilten "Most - גשר". Ima životnih priča uzbudljivih i zanimljivih, vredi da ih svi saznamo

Takodje želim da se zahvalim u svoje i vaše ime **Ivanki Šami** za prevode sa hebrejskog na srpskohrvatski i **Hani Adoni** za prevode sa Srpskohrvatskog na hebrejski jezik. One to čine za vas!

Nadam se dobroj saradnji!

Vaša Miri

REČ UREDNIKA

Nastavak sa 1.. strane

Da kažemo o čemu se radi. Hrvatska je optužila Srbiju da *izložbom* o Jasenovcu u sjedištu UN u New Yorku "manipulira i plasira lažne podatke". Reč je o broju žrtava (hrvatska strana ne navodi koliko je bilo žrtava u Jasenovcu, što je i danas sporno među istoričarima - prema procenama broj žrtava se kreće od 80.000 do 700,000), i prikaza kardinala Alojza Stepinca, jednog od onih koji su podržavali ustaški režim NDH, za koga katolička crkva iz Hrvatske traži od Vatikana da bude, ni manje ni više, proglašen za hrišćanskog sveca.

Iz navedenih razloga, Hrvatska je diplomatskim putem tražila od Generalnog sekretara UN, Antonia Gutereša, da zabrani otvaranje izložbe u prostorijama UN. Antonio Gutereš se lično obratio javnosti i pozdravio otvaranje izložbe, kao važan deo obeležavanja Međunarodnog dana holokausta.

Agilnost, kako drugačije da nazovemo izjave zvaničnika, mogle bi nas dovesti do toga da bi neko još mogao pomisliti da se brane ustaše, opravdavaju njihovi zločini. Možda ima i toga, ali uvek ističemo primer posleratne Nemačke, koja je, da li milom ili silom, sasvim svejedno, priznala strašne zločine, koje su počinili nacisti u ime nemačkog naroda, i zato danas ima puno poštovanje međunarodne zajednice. To nisu, na jasan način, učinile ni Srbija ni Hrvatska. Jeste bivša Jugoslavija, ali njene naslednice su preskočile taj deo. Samo da dodamo, Jugoslavija je bila međunarodno priznata kao deo anti-fašističke alijanse.

Mi nismo sudije i ne želimo da se izjašnjavamo ko je u pravu, a ko nije, to prepuštamo istoričarima, ali želimo da vas podsetimo da anti-semite 'trljaju ruke', zadovoljne što neko drugi umesto njih na ovaj način omalovažava žrtve holokausta.

Mogli bismo slobodno da poručimo i jednoj drugoj strani: Prestanite da se prepucavate preko leđa nevinih žrtava! Ne menjajte istoriju za vaše dnevno političke potrebe. Vidimo mi veoma dobro šta se dešava, pojave ustaštva, pokušaj da se četnici proglase za anti-fašiste, rehabilitacija ratnih zločinaca, sve je to kratkog daha, jer istina, istorijske činjenice, uvek su jače od svake politike. Dozvolite generacijama koje dolaze da se upoznaju sa zlom koje nikom ne želimo i da dostojanstveno odaju poštu nevinim žrtvama.

Za kraj ovog komentara želim da još jednom naglasim značaj ove izložbe, koja očigledno ima izuzetnu važnost u prikazivanju stradanja

nevinog naroda, a što je dovelo do diplomatskog sukoba dve suverne države. Koliki značaj ovoj izložbi i stradanju jevrejskog naroda su dali i sami autori projekta, govori i činjenica da je avionom u New York preneto 7,000 kilograma izložbenog materijala!

U paketu namenjenom izložbi nalazi se i 100 knjiga o Pravednicima Srbije (izdanje na engleskom) i 100 knjiga „*Nestali u Holokaustu Zemun*“ koja opisuje stradanje skoro cele Jevrejske opštine u Jasenovcu.

Kada navedemo samo ove šture činjenice o izložbi, utoliko više nas je zbunila izjava predsednika Saveza jevrejskih opština Srbije, Roberta Sabadoša, koju je dao Radio televiziji Srbije (RTS) u kojoj postavlja „Pitanje je da li su Ujedinjene nacije, zgrada Ujedinjenih nacija dobro mesto“ za izložbu. Da li je to šamar vladi Repiblike Srbije ili sami Jevreji Srbije ne žele da najviši predstavnici 194 zemlje sveta, u zgradi Ujedinjenih nacija, saznaju o tragičnoj sudbini Jevreja i drugih naroda koji su na monstruozan način izgubili život u kompleksu ustaškog logora Jasenovac, ne želimo da nagađamo. Međutim, verovatno je i Sabadoš bio svestan da je preterao, pa je nešto kasnije dodao: „Ja mislim da je svako mesto dobro gde će se kazati, govoriti i jednom zauvek staviti na odgovarajuće mesto patnje kao što je bio sistem jasenovačkih logora“.

MEĐUNARODNI DAN HOLOKAUSTA U EX YU

Nastavak sa 1. strane

Usvojenom rezolucijom Generalna skupština UN rukovodila se potrebom 'reafirmacije ljudskih prava, prevencije i kažnjavanja zločina genocida, kao i stalno prisutne opasnosti od rasne, nacionalne i verske mržnje zasnovanih na predrasudama'.

U svim državama nastalim nakon raspada Jugoslavije i ove godine je na brojnim manifestacijama održan pomen u znak sećanja na žrtve pogroma u Drugom svetskom ratu. S obzirom na skučen novinarski prostor izdvojili smo samo neke doagađaje koji su nam privukli pažnju.

HRVATSKA

Opera za djecu "Brundibar" Hansa Krasa, na libreto Adolfa Hoffmeistera u subotu, 27. januara, je u povodu Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta izvedena u

Zagrebu u nazočnosti brojnih osoba iz političkog i društvenog života, među njima i predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović, ministrice kulture Nine Obuljen Koržinek te gradonačelnika Milana Bandića.

Praizvedba opere održala se tijekom Drugog svjetskog rata - izvela su djeca iz Theresienstadta, koncentracijskog logora u okupiranoj Čehoslovačkoj. Posebna izvedba bila je za Crveni križ ne bi li se pokazalo kako je život ondje bio 'normalan'. O njoj je snimljen i nacistički propagandni film, nakon čega su svi izvođači, glazbenici i autori deportirani u Auschwitz i ondje bili ubijeni.

"Žao mi je da ovdje nema onih za koje to radimo. Nadam se da oni negdje to vide, gledaju", kazao je Branko Lustig, koji nam je najviše poznat kao dobitnik oskara za film Šindlerova lista. Lustig je dvostruki oskarovac, a jednu statu oskara je poklonio Jad Vašemu. "Ima jako puno priča i knjiga koje sam u posljednje vrijeme pročitala temeljene na istinitim pričama o holokaustu. Neke imaju sretan završetak, ali nažalost, većina je tragično završila", dodala je predsjednica Kolinda Grabar Kitarović.

Tom prilikom čuli smo i izjavu Davora Bernardića, predsjednika SDP-a. "Zagreb i Hrvatska neće poslati poruku da je ovaj dan tragično upisan u zagrebačku i hrvatsku povijest dok se konačno u Zagrebu ne izgradi sinagoga kao simbol jednog povijesnog stradanja i povijesnog rušenja".

"Grad Zagreb je spreman napraviti sinagogu u Praškoj ulici kad se postigne konsenzus između židovskih zajednica, države i grada Zagreba. Ja sam prvi koji se za to zalaže te pozivam sve da se konsenzus u židovskoj zajednici što prije dogodi. Sad imamo dobar odnos s Vladom, koju i sam podržavam, da napravimo to zajedno", rekao je gradonačelnik Zagreba Milan Bandić.

SRBIJA

BEOGRAD - Međunarodni dan sećanja na žrtve Holokausta (27. januar) obeležen je 26. januara, jer ove godine Dan Holokausta pada na Šabat, kada prema državnom protokolu Izraela Jevreji ne mogu da prisustvuju manifestacijama. Državna ceremonija održana je kod Spomenika žrtvama genocida u Drugom svetskom ratu na Starom sajmištu u Beogradu.

Nakon verskog obreda, koji je obavio rabin Isak Asiel, preživeli logoraši, njihovi potomci, predstavnici države, grada Beograda i ambasada položili su vence i bele ruže kojima su odali počast ubijenima u Holokaustu.

Izslanik predsednika Republike Srbije, ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Zoran Đorđević, predvodio je centralnu državnu ceremoniju. U svom govoru je poručio da su Holokaust, kao simbol najvećeg stradanja jevrejskog naroda i genocid nad srpskim i romskim narodom u Evropi bili najveća sramota koju je svet dozvolio, a Aušvic, Dahau, Treblinka, Mauthausen, Majdanek, Jasenovac, Staro sajmište, Jajinci, logor smrti Crveni krst u Nišu... samo su neka od masovnih stratišta nevinih.

"Potreba da se iznova podseća na strahote Holokausta, kao i da se kao neistinite odbace tvrdnje koje negiraju njegov karakter i obim stradanja aktuelna je u svim demokratskim državama. Nužnost saznavanja činjenica i promišljanja strahovitih posledica holokausta doprineće da se u Srbiji, kao i u drugim demokratskim državama, masovno stradanje Jevreja u Drugom svetskom ratu i u budućnosti sagledava kao ono što po svom karakteru i obimu jeste - jedan od najvećih zločina protiv čovečnosti u istoriji", istakao je ministar Đorđević.

NOVI SAD Gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević ocenio je da Novi Sad nikada neće zaboraviti žrtve Holokausta, nakon što je zajedno sa predstavnicima Jevrejske opštine

položio vence na spomenik jevrejskim žrtvama u Drugom svetskom ratu u tom gradu uoči Međunarodnog dana sećanja na žrtve Holokausta, koji se obeležava 27. januara. Grad Novi Sad i Jevrejska opština odali su počast prema više od 4.000 novosadskih Jevreja koji su ubijeni od 1941. do 1945. godine po raznim logorima smrti širom čitave okupirane Evrope.

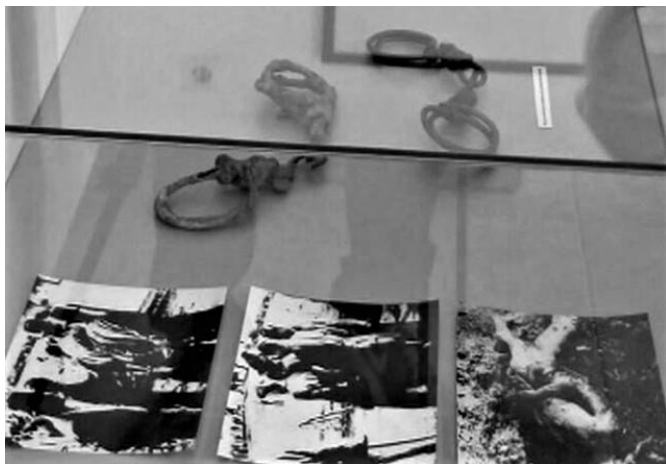
BOSNA I HERCEGOVINA

SARAJEVO Povodom Međunarodnog Dana Holokausta u Jevrejskoj opštini u Sarajevu, održana je komemoracija, a u Muzeju Jevreja BiH, otvorena je izložba, posvećena Kristalnoj noći, nazvana "Tako je sve počelo".

Molitvom za mrtve i minutom šutnje odata je počast ubijenim Jevrejima i svim drugim nevinim žrtvama Drugog svjetskog rata. Šest miliona Jevreja ubijeno je na najmonstruozniji način u brojnim logorima od kojih je najsmrtonosniji bio Auschwitz u kojem je ubijeno više od milion ljudi. Namjera je bila uništiti Jevreje, podsjeća Jakob Finci, i navodi da je holokaust bila riječ koja je obilježila 20 vijek.

Za vrijeme holokausta ubijeno je 85 posto Jevreja iz BiH, ali i veliki broj Roma, Srba i svih onih koji nisu bili po volji nacista, dodao je Finci. Na zločine počinjene u II svjetskom ratu podsjetili su i vjerski dužnosnici u BiH.

"Bitno je i važno da sebi posvijestimo da smo sv djeca jednog roditelja, da svi imamo iste vrijednosti, da bismo svi trebali živjeti u miru, i čuvajući dostojanstvo jedni drugih. Zbog toga je ovo sjećanje važno da ga obilježavamo i mi ovdje u BiH", kazao je Husein ef. Kavazović.

U okviru sjećanja na stradanje jevrejskog naroda postavljena je izložba Kristalna noć, kao podsjećanje na novembar 1938. kada je nacistička Njemačka počela sa zločinima protiv

jevrejskog naroda. To su bili samo počeci nečega što je prešlo u drastičnost, istakao je Eli Tauber.

"U toku samo jedne noći uništeno totalno 197 sinagoga na području Njemačke, Austrije, Češke, Poljske. Samo u Beču uništeno 97 sinagoga da je ubijeno preko 90 ljudi a kao posljedica divljanja te noći odvođenja Jevreja u koncentracione logore, da je preko dvije i po hiljade jevreja stradalo", rekao je Eli Tauber.

KOZARSKA DUBICA - Međunarodni Dan sjećanja na žrtve Holokausta - 27. januar obilježen je u Spomen-području "Donja Gradina" u Kozarskoj Dubici polaganjem vijenaca na spomen-obilježje žrtvama kompleksa logora Jasenovac i otvaranjem izložbe predmeta, dokumenata i fotografija koji svjedoče o žrtvama ustaških zločina genocida i Holokausta u NDH i njenom najvećem logoru Jasenovac.

Predsjednik Odbora za Donju Gradinu Darko Banjac, naglasio je da je suština onog što se događalo u koncentracionom logoru Jasenovac da zločin nisu činili pripadnici njemačkih jedinica nego pripadnici ustaških jedinica NDH i da je to taj kamen spoticanja na Balkanu, jer je očigledno da još nema volje i želje za priznavanjem istine.

Načelnik opštine Kozarska Dubica Radenko Reljić ponovio je da se zločini i žrtve na ovom mjestu ne smiju zaboraviti niti oprostiti, ali i da želje za osvetom nema i neće biti. "Ono što ne smijemo zaboraviti jeste da poštovanje prema svim žrtvama bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost mora biti isto", istakao je Reljić.

CRNA GORA

U četvrtak, 25.januara, Jevrejska zajednica Crne Gore obilježila je Međunarodni dan sjećanja na žrtave Holokausta. U organizaciji Jevrejske zajednice CG održan je program u spomen na 6 miliona stradalih Jevreja u Holokaustu.

Sala DODEST, KIC-a "Budo Tomović" je bila puna; mr Vesna Kovačević, mr Sanja Bogojević i g-din Slobodan Simović, potpredsjednik SUBNOR-a i antifašista Crne Gore, su svojim prigodnim govorima i predavanjima dali doprinos njegovanju kulture pamćenja što je i bio cilj komemoracije.

Najvećim dijelom bili su prisutni oni kojima je prevashodno ovaj program bio i namijenjen,

učenici Gimnazija iz Podgorice i Danilovgrada kao i SSŠ "Ivan Uskoković" i učenici završnog razreda O.Š. "Vladimir Nazor".

Molitve za pokoj nevinim žrtvama pročitao je rabin Ari Edelkop. Sa simbolično upaljenih 6 svijeća za 6 miliona zauvijek izbrisanih života evropskih Jevreja, predsjednik Jevrejske zajednice Crne Gore g-din *Jaša Alfandari* (na fotografiji) pozdravio je prisutne.

U vremenu punom izazova i iskušenja podrška i prisustvo pripadnika SUBNOR-a i antifašista Crne Gore nije izostala. Potpredsjednik ove organizacije g-din Slobodan Simović je kroz prigodan govor poslao jasnu poruku mira, ističući vrijednost slobode i obavezu afirmacije borbe protiv fašističke ideologije.

Prikazan je i snimak logora Aušvic i kratkometražni film „1943-1997“ Ettore Scola, italijanskog reditelja.

SLOVENIJA

Milan Brglez predsednik Narodne skupštine Slovenije, naglasio je da "sjećanje na strašnu grešku, koja se nikada ne smije ponoviti, jeste u vreme kada je netolerancija i mržnja prema bližnjemu ponovo opasnost, u društvu u kojem živimo, može imati presudnu ulogu".

Slovenačka vlada je 2008. godine proglasila 27. januar za nacionalni dan sećanja na holokaust, a po prvi put je 2009. zvanično ovaj dan i bio obeležen.

Ove godine su u više mesta širom Slovenije održane prigodne manifestacije u spomen na žrtve holokausta i nacističkog progona u okviru projekta „SOA - zapamtite 2018“ pod pokroviteljstvom ministra kulture Antona Peršaka.

Glavni spomen-događaj održan je 25. januara u mini pozorištu u Ljubljani, gde se

tradicionalno čitaju imena slovenačkih žrtava holokausta.

Između ostalih, memorijalna događanja održana su u Mariborskoj sinagogi, Muzeju nedavne povijesti Slovenije u Ljubljani i Muzeju nedavne povijesti Celja.

Koordinacioni odbor žrtava rata unutar Udruženja branitelja iz Drugog svjetskog rata Slovenije, priredio je svečanost u Centru urbane kulture, gde je odana počast žrtvama nacizma i fašizma.

Predsjednik Republike Borut Pahor i Ombudsman za ljudska prava Vlasta Nussdorfer također su prisustvovali svečanosti.

MAKEDONIJA

Povodom 27. januara - Međunarodnog dana sjećanja na holokaust u Ministarstvu spoljnih poslova Makedonije održana je komemoracija i otvorena izložba pod nazivom "Izgubljeni svet sefardskih Jevreja iz zemalja Zapadnog Balkana."

Prisutnima su se obratili ministarka prosvete Renata Deskoska, predsednica Jevrejske zajednice Berta Romano Nikolić, ambasadori Velike Britanije i Nemačke, Charles Garrett i Thomas Gerberih, šef Misije OEBS-a, Nina Suomalainen i direktor organizacije "Centropa" iz Beča, Edvard Serota.

Među žrtvama holokausta bilo je 7.200 makedonskih Jevreja. Dana 11. marta 1943. godine, 98 odsto Jevreja u Makedoniji saterano je u magacine skopskog Monopola. Većina Jevreja iz Bitole, Štipa i Skoplja deportovana je u koncentracioni logor Treblinka, gde su ubijeni u gasnim komorama. Prema podacima Jevrejske zajednice u Makedoniji, danas u zemlji živi samo oko 200 Jevreja.

U znak sećanja na deportovane makedonske Jevreje, u martu 2011. godine, u Skoplju je otvoren Memorijalni centar za žrtve Holokausta, jedan od četiri takva u svetu - Izrael, SAD, Nemačka i Makedonija.

Dan Holokausta se u Makedoniji obeležava svake godine 11. marta.

IZRAEL

U Izraelu je Međunarodni dan Holokausta radno obeležen. Ove godine Dan Holokausta i herojstva – Jom HaŠoa veGvura, obeležava se 11/12 aprila.

CEREMONIJA U KNESETU

Povelje za izuzetan doprinos jačanju veza između Izraela i Srbije uručene na prigodnoj svečanosti u izraelskom Parlamentu

Dobitnici Povelje (s leva na desno): - Dr Eliezer Papo - Milan Fogel - Arh Ivan Čerešnješ - Dušan Mihalek - Milutin Stanojević, ambasador Srbije - Oded Forer, član Kneseta, predsednik izraelsko srpskog Parlamentarnog odbora, potpisnik povelje - Ing Žamboki Josef - Michael Freund - Dan Orjan, predstavnik Ministarstva za spoljne poslove Izraela, direktor za Balkan i nerizedentni ambasador Izraela u Makedoniji, jedan od potpisnika Povelje - Aleksandar Nikolić, počasni kozul BiH u Izraelu - Dan Reisinger SEDE: Miriam Aviezer Steiner - Ana Šomlo Ninić - Dr Dina Katan Bencion i Rut Žamboki, gost.

Piše Milan Fogel, 26. dec 2017.

Zvanična ceremonija protekla je u veoma intimnoj atmosferi. Većina dobitnika poznavala se između sebe i veoma dobro znala ko je zaslužio ovo visoko priznanje; nijedan komentar nije bio usmeren na zamerku kome je dodeljeno priznanje.

Međutim, autor ovog teksta, nije bio saglasan sa stavom jednog dobitnika, koji je pozitivno istakao ulogu Jevrejske zajednice u Zemunu, podsećajući na značaj Rabina Alkalaja, kao i spomenik dede i babe Teodora Hercla, jednog od prvih inicijatora stvaranja države Izrael. Naime, dobitnik priznanja ovom prilikom nije spomenuo da se zalaže da se spomenik babe i dede Teodora Hercla sa jevrejskog groblja u Zemunu premesti u Jerusalim. Uz sve poštovanje prema inicijatoru, za autora ovog teksta - čiji je otac vezan za zemunske prilike, cela porodica njegovog oca je stradala je u Holokaustu, on je jedini preživio, jer da je bilo drugačije ni autor teksta ne bi mogao da napiše ovaj prilog - nije prihvatljivo da se zatru koreni jevrejskih

zajednica bilo gde u svetu, pa ni u Zemunu, osim ako ne želimo da se potpuno odrekemo dijaspore.

Inicijator dodele ovih priznanja bio je Ing Josef Žamboki, što je prihvaćeno u Knesetu i Ministrastvu spoljnih poslova Izraela. Žamboki je jedan od potpisnika Povelje, koja je uručena 12-orici priznatih delatnika iz Izraela u različitim oblastima – od kulturne i ekonomske saradnje, kao i očuvanju i unapređenju dobrih odnosa dve države u komplikovanim političkim odnosima u svetu.

Dobitnika Povelje je i ambasador Srbije

u Izraelu, Milutin Stanojević, koji je u svom obraćanju prisutnima podsetio da je vlada Kraljevine Jugoslavije, preko opunomoćenika Davida Albale, odmah, među prvima, 1917. godine, priznala Balfurovu deklaraciju, odnosno, pravo Jevreja na sopstvenu državu. Uz sva priznanja države Izrael, za izuzetno dobre odnose Izraela i Srbije, Dan Orjan, predstavnik Ministarstva za spoljne poslove Izraela, direktor za Balkan i nerizedentni ambasador Izraela u Makedoniji, jedan od potpisnika Povelje, osvrnuo se na aktuelne događaje u vezi Trampovog, američki predsednik, priznanja Jerusalima kao glavnog grada Izraela i podsetio da je Srbija jedna od zemalja koja nedavno u UN nije podržala predlog. Koliko smo videli u kuloraima, ambasador Srbije i Direktor za Balkan, veoma su se dobro razumeli i prihvatili da je sve to deo svetske diplomatije, kao i unutrašnjih odnosa pojedinih zemalja, i da će to biti deo važnih razgovora koji slede, ali koji sigurno neće poremetiti dobre odnose dve države. Jedan od potpisnika povelje je i Oded Forer, član Kneseta, predsednik izraelsko srpskog Parlamentarnog odbora, koji je predsedavao sesiji. Forer je istakao dosadašnju uspešnu saradnju dve države i izrazio verovanje da će tako biti i u buduću.

Dr Eliezer Papo zahvalio se u ime dobitnika Povelje i u svom govoru istakao da se među priznatim javnim radnicima iz Izraela nalaze ljudi iz svih krajeva bivše Jugoslavije. Iako je ovo priznanje fokusirano na jačanju saradnje između Srbije i Izraela, neizostavno je pomenuto postojanje Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izrael – HOJ.

HOJ opravdava svoj naziv, možda jedinstven u svetu, u kome se pominje Jugoslavija. Država, koja više ne postoji, ali su ostale neraskidive veze među ljudima iz svih krajeva bivše Jugoslavije, kao i saradnja na svim poljima, koja je nastavljena u Izraelu, a potvrđena i ovim priznanjem.

Na kraju sesije, Rona Israel Kolat, direktorka IMVAJ, podsetila je prisutne na doprinos Josefa Žambokija u osnivanju International Masterclasses and Žamboki Awards of Vocal Arts, Jerusalem.

Povod Međunarodnog Dana Holokausta Povelje za izuzetan doprinos jačanju veza između Izraela i Srbije uručene u Srbiji na prigodnoj svečanosti u Narodnom pozorištu u Beogradu

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja vlade Republike Srbije Zoran Đorđević, potpredsednik Skupštine Vladimir Marinković, gradski menadžer Goran Vesić (na fotografiji dole, s desna na levo), te dirigent Stefan Zekić i Sofija Francuski Levi dobili su povelje za izuzetan doprinos jačanju međudržavnih odnosa i kulturnih veza između Srbije i Izraela.

Goran Vesić je rekao da Povelju doživljava kao čast i obavezu i kao priznanje za sve ono što je Beograd u poslednje četiri godine uradio na obeležavanju Holokausta i mesta gde su stradali beogradski Jevreji.

On je naveo da je Beograd 2014. godine proglasio 10. maj Danom sećanja na žrtve Holokausta.

"Učinili smo velike napore kako bi Staro sajmište konačano postao Memorijalni centar. Raselili smo Centralnu kulu, pripremili Zakon o Starom sajmištu, formirali međunarodno telo na čijem čelu se nalazi direktor centra 'Simon vizental' Efraim Zurof, uspostavili komunikaciju sa Jad Vašemom - centralnim mestom za memorijalizaciju, odnosno sećanje na Holokaust. Završili smo projekat u kome smo rekonstruisali život tri i po hiljade Jevreja od 7.000 koliko ih je stradalo na Starom sajmištu", ukazao je Vesić.

"Republika Srbija je donela Zakon o vraćanju imovine jevrejskoj zajednici. Mi smo jedna od prvih evropskih zemalja koja je donela takav zakon. Na taj način smo pokazali koliko nam je važno to pitanje i koliko kao narod zelimo da

Holokaust ostane upamćen i da se generacije koje dolaze obrazuju i uče sta su bili užasi Holokausta" rekao je Vesić.

Ambasadorka Izraela u Srbiji Alona Fišer Kam je rekla da Srbija i Izrael imaju bogat dijalog, značajnu trgovinsku razmenu uz velike investicije i saradnju u raznim oblastima, ali da ta dostignuća ne bi trebalo smatrati "gotovom činjenicom".

"Zato ova svečanost ima za svrhu dodeljivanje priznanja, kao zahvalnost Izraela onima koji u Srbiji rade na svemu tome", dodala je ona.

Nakon dodele priznanja u Narodnom pozorištu održan je koncert **"Muzikom i sećanjem za prijateljstvo među narodima"**, povodom obeležavanja Međunarodnog dana Holokausta.

MUZIKOM I SEĆANJEM ZA PRIJATELJSTVO MEĐU NARODIMA

Piše Nenad Milošević, Beograd

Povodom Međunarodnog dana Holokausta u Beogradu je 28. januara u Narodnom pozorištu održan koncert operskih arija.

Nakon izvođenja molitve „El male rahamim“ baritona Mirka Levija, uz klavirsku pratnju Marka Voloha i izvođenja „Meditacija na jevrejske teme“ Ernesta Bloha u tumačenju violončelistkinje Sandre Belić, prešlo se na operski deo koncerta i izvođenje arija.

Publika, u inače prepunoj Sali, imala je priliku da čuje izuzetne pevače, kakve je teško okupiti na jednom mestu. Od najmlađih, polaznika Matsterklasa iz Jerusalima, soprana iz Metropolitena opere Olge Makarine, izraelskog soprana Rone Izrael Kolat, jedne od rukovodilaca IMVAŽ (IMVAJ) masterkalsa, koji se svake godine održava u Jerusalimu pa preko najmlađih srpskih i izraelih pevača, od nove nade soprana Jovane Čurović, koja je pevala ariju Rozine iz opere *Seviljski berberin*, te Stefana Pavlovića, koji se predstavio arijom Figara iz iste opere preko mladog mecosoprana Ive Proface i soprana Aleksandre Jovanović do izuzetne sopranistkinje iz Izraela, mlade i fascinantne Šaj Teri, koja je otpevala iz Bizeove opere *Karmen* dve arije – „Habaneru“ i „Pesmu boema“. Potom se sopran Jael Sajag odranije poznata operskoj publici u Beogradu predstavila arijom „O patria mia“ iz Verdijeve opere *Aida*. Stefan Zekić se pojavio u dve

uloge, kao dirigent Hora *Braća Baruh* i kao dirigent Meštovitog orkestra sastavljenog od Jevrejskog kamernog orkestra i dela Simfonijskog orkestra Narodnog pozorišta. Stefanov brat, bariton Vuk Zekić otpevao je ariju „Votre toast“ iz Bizeove opere *Karmen*. Rona Izrael Kolat i Olga Makarina otpevale su duet iz Mocartove *Figarove ženidbe*, dok se Olga Makarina predstavila i samostalno arijom iz Mocartove *Čarobne frule*. Olga Makarina je takođe poznata beogradskoj publici: pre dve godine je istim povodom nastupila i u dvorani Kolarčeve zadužbine. Inače zahvaljujući neumornom Josefu Žambokiju i njegovoj supruzi Rut koncert povodom Međunarodnog dana Holokausta je postao tradicionalan.

Kao poslednji, a koji su gotovo tokom celog koncerta bili prisutni nastupio je Hor *Braća Baruh* pevajući „Hor Jevreja“ iz Verdijeve *Nabuka*.

Za dirigentski pultom smenjivali su se Stefan Zekić, Mark Voloh i Oded Šomroni.

I kada su svi posmisli da je kraj na scenu su izašli Olga Makarina i polaznik njegovog masterklasa u Beogradu tenor Stevan Karanac i zapevali „Vinsku pesmu“ iz Verdijeve *Travijate*.

Publika je ovacijama nagradila umetnike. Sjajan koncert, za pamćenje.

Sem pomenutog Josefa Žambokija i dirigenta Stefana Zekića, u organizaciji koncerta učestvovali su umetnička udruženja *Rossi fest* i *JeNeJArt*, a posebno Jelena Vlahović, primadona Opere iz Beograda, Nenad Milošević, nezamenljiv u dokumentarnom programu RTS, Miroslav Grinvald, sekretar SJOS. Režiser program je bio Aleksandar Nikolić.

Sve ovo je realizovano uz veliku pomoć Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije.

Jubileji koje niko ne želi slaviti: 25 GODINA EGZODUSA SARAJEVSKIH JEVREJA

28. 01. 2018. Radiosarajevo.ba

Piše: **Jahiel Kamhi**, Kanada

Ne znam da li je jubilej prava riječ kojom se mogu obilježiti progoni, iseljavanja i bježanja.

Ono što sigurno znam, da je prije 25 godina, u periodu 1992/1993. oko 1.000 Jevreja napustilo Bosnu i Hercegovinu, nastavljajući zlu sudbinu odlazaka iz Domovine.

Konvoj u pratnji UNPROFOR-a napušta Sarajevo

Davne 1492. ta se domovina zvala **Španija i Portugal**. Godine 1948. kada je grupa Jevreja odlučila da se iseli u Izrael, ta se domovina zvala **Federativna Narodna Republika Jugoslavija** (FNRJ). Kada smo odlazili 1992, domovini je bilo ime **Bosna i Hercegovina**.

I uvijek se odlazilo sa ognjišta Domovine, silom, milom ili izborom. Ali se odlazilo, i to je ono što boli.

Ove se godine, dvije hiljade osamnaeste, obilježava 25 godina od odlaska velike grupe Jevreja sa područja Bosne Hercegovine gdje su njihovi preci živjeli 450 godina.

Sada smo ponovo useljenici u Izraelu, SAD, Kanadi, Engleskoj, i širom svijeta.

Prastara nam domovina Španija sada nudi državljanstvo, želeći da joj oprostimo što smo bili proganjeni, ubijani i tjerani sa njenih prostora, zbog čega se Španija danas stidi.

Davne 1993. moja je porodica stigla u Kanadu i, kao sve ostale raseljene porodice toga doba, ostavila sve iza sebe: kuće i stanove, rodbinu i prijatelje, uspomene i što je najteže i najtužnije - Domovinu.

Znam, moći će Bosna i Hercegovina i bez nas, ali kako ćemo mi bez nje? Po ko zna koji put, sve

ispočetka. Kako nazvati to stalno seljenje - prilagođavanje? Sudbina? Prokletstvo?

Nedostaju mi riječi na maternjem jeziku koji nisam i nikada neću zaboraviti. Ali ne znam kako će moji unuci čitati ovaj zapis na jeziku koji ne razumju. Nemojte me pitati zašto ne razumju, duga je to priča.

Kao mnoge generacije prije nas, **ponjeli smo ključeve naših bivših stanova, u koje se nikada više nećemo vratiti**. Ta je tradicija, ponesena još iz Španije, nastavljena i danas.

Nekada je u Bosni i Hercegovini bilo na desetine hiljada Jevreja. Potom su nas prebrojavali u hiljadama. Danas u stotinama preostalih Jevreja, koji sa ponosom i pravom čuvaju uspomenu na sve one koji su 450 godina živjeli tu.

Iselili smo se u neke druge zemlje. Sada smo bivši stanovnici Bosne i Hercegovine.

Ima nas još i u Bosni, hvala Bogu da je tako, ali ostaje gorak okus koji nas podsjeća na odlazak.

Danas postoje naše male Jevrejske zajednice iz Bosne i Hercegovine u Izraelu, Španiji, Kanadi i Engleskoj. Razbacani po svijetu mi se još uvijek trudimo da naučimo našu djecu i već uveliko pristigle unuke, da znaju odakle su došli njihovi roditelji.

Vjerujemo da će naša Jevrejska zajednica u Bosni i Hercegovini, iako brojčano mala, sa uspjehom nastaviti i održati našu Jevrejsku zajednicu na prostorima na koje smo došli prije mnogo godina.

ARHIV EVENTOV

Iz Arhiva nam je stiglo obaveštenje da je fond od preko 1,400 knjiga obogaćen novim knjigama:

TRACING JEWISH HERITAGE -

Tragom jevrejske baštine, Ljubljana
Jevreji Srbije u Prvom svetskom ratu, JIM, Beograd

Jevreji Srbije – Oficiri Kraljevine Jugoslavije, takođe na engleskom
JEWS OF SERBIA, OFFICERS

Časopisi

Iz Zagreba: Ruah Hadasha, HaKol i
Novi Omanut

Iz Beograda: Jevrejski Pregled

Iz Sarajeva: Jevrejski Glas

Nekoliko priloga iz Makedonije

i Židov, izdanje iz vremena
Kraljevine Jugoslavije

JEVREJI VATROGASCI DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO 'MATICA' IZ ZEMUNA

Piše Nenad Fogel

Jevreji su organizovano počeli da naseljavaju Zemun 1739. godine. Zahvaljujući državnoj politici dugo godina bili su na marginama društvenog života. O tome svedoči i dugogodišnja borba sa vlastima da im se dozvoli podizanje sinagoge. Konačno, posle više od 110 godina, dobili su dozvolu za podizanje aškenskog hrama. Gradnja sinagoge počela je 1850. a osvećena je 1863. godine. Značaj podizanja sinagoge kao dela jevrejskog kulturnog centra sa školom i opštinom bio je višestruk.

Sinagoga je postala mesto okupljanja na kome su se pored verskih obreda vodili ozbiljni razgovori o načinima da se Zemun učini boljim i sigurnijim mestom za život, ne samo za Jevreje, već za sve građane. Mala jevrejska zajednica u Zemunu bila je veoma aktivna. Zamah njihovoj većoj angažovanosti bila je odluka cara Franje Josifa doneta 1868. godine da Jevrejima u Carstvu prizna punu ravnopravnost sa ostalim konfesijama, odnosno narodima. Tada su prestala brojna ograničenja u pogledu izbora zanimanja i prava na naseljavanje u Zemunu, odnosno na teritoriji tzv. Vojne granice.

Jevreji iz Zemuna uvek su bili spremni da prihvate sve napredne ideje svog vremena. Zato su među prvima prihvatili, ako ne i pokrenuli, ideju o osnivanju dobrovoljne vatrogasne službe.

Učešće Jevreja u formiranju prvog dobrovoljnog vatrogasnog društva u Zemunu, davne 1870. godine, bilo je značajno. Želja da učestvuju u osnivanju dobrovoljno vatrogasnog

društva bila je i znak njihove društvene emancipacije u multinacionalnoj i multi-konfesionalnoj sredini kakav je u to vreme bio Zemun. Incijativa da se osnuje vatrogasno društvo potekla je od svih naroda koji su živeli u Zemunu. Među potpisnicima „Protokola“ o osnivanju Društva bili su Srbi, Jevreji, Česi, Hrvati, Nemci... Društvo je bilo veoma tolerantno prema svim narodima i konfesijama i sve do okupacije 1941. „... je gledalo da ima obzira prema svima“.

Danas kada u sastavu Dobrovoljnog vatrogasnog društva Matica nema ni jednog Jevrejina postavlja se pitanje da li se zna zašto je to tako. Mnogi pripadnici Dobrovoljnog vatrogasnog društva svakodnevno prolaze pored spomen ploče „PALIM DRUGOVIMA U NARODNOJ REVOLUCIJI 1941 -1945“ postavljene u holu Društva, ali verujemo da mali broj zna da se na toj tabli nalaze imena poslednjih Jevreja vatrogasaca iz Zemuna.

Izuzetak je **Jakov Žak Celebi, jedini Jevrejin vatrogasac koji je preživeo Holokaust**. On je odmah po završetku Drugog svetskog rata nastavio sa brojnim aktivnostima koje su mu bile zabranjene ulaskom Nemačke okupacione vojske, a potom i preuzimanjem vlasti u Zemunu od strane NDH.

Ovim napisom želimo da osvetlimo ulogu zemunskih Jevreja u formiranju i radu Dobrovoljnog vatrogasnog društva, ali i da podsetimo na tragičnu sudbinu koju su Jevreji – vatrogasci doživeli tokom Holokausta.

Prvo dobrovoljno vatrogasno društvo na teritoriji nekadašnje Jugoslavije osnovano je u Varaždinu 1864. godine. Posle Varaždina sledi osnivanje dobrovoljnih vatrogasnih društava u Sisku 1865, Metliki 1869, Zagrebu, Ptuju, Ljubljani i Zemunu 1870. Nepunih godinu dana od donošenja „Uredbe o vatrogasnom redu“ dvadesetak pristalica ideje o osnivanju dobrovoljnog vatrogasnog društva održali su 16. septembra 1870. godine inicijativni sastanak na kome su potpisali nameru da pristupe Dobrovoljnom vatrogasnom društvu. Potpise na PROTOKOL od Jevreja stavili su žitarski trgovac Filip Hercl, trgovac Leopold Kon, Salamon Levi, Moric Majer, slovoslagač Samuel Kon, Asriel Haim, Salamon Nisim i graditelj Josef Marks, po čijim planovima je 1871. izgrađen sefardski hram u Zemunu.

Među osnivačima Dobrovoljnog vatrogasnog društva pored Jevreja bilo je Nemaca, Čeha, Hrvata i Srba.

Prvo dobrovoljno vatrogasno društvo na današnjoj teritoriji Srbije zvanično je

osnovano odlukom „Generalne skupštine“ 1. novembra 1870. godine u Zemun. Skupština je donela „Ustav dobrovoljnog vatrogasećeg društva“ koji je potvrđen odlukom „vojničko divizione komande u Varadinu“ iste godine.

RAD DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA DO PRVOG SVETSKOG RATA

Jevrejska opština Zemun aktivno je učestvovala u prikupljanju dobrovoljnih priloga za rad Društva. Tako beležimo zahvalnost koju je Gradski magistrat 19. oktobra 1873. godine uputio predsedniku Opštine Mozesu Herclu za prikupljeni prilog od 54 forinti na židovskom plesu u korist postradalih od požara.

Značaj osnivanja Dobrovoljnog vatrogasnog društva za Zemun najbolje se video 14. septembra 1875. godine kada je u samom centru grada u Maloj gospodskoj ulici, današnja Dubrovačka 22, gorela kuća Jakoba Levija sa magacinima perja. Zahvaljujući dobroj organizovanosti dobrovoljnih vatrogasaca sprečen je požar širih razmera. Izveštaj o požaru sa skicom sastavio je gradski inženjer, kasnije predsednik Društva Karl Dragutin Kapus. Zahvaljujući dobroj organizaciji, boljem preventivnom delovanju i strogom poštovanju donetih propisa broj požara na godišnjem nivou se znatno smanjio. Bilo ih je do desetak godišnje i to uglavnom manjih razmera.

Uspom Dobrovoljnog vatrogasnog društva trajao je sve do početka Prvog svetskog rata. Ratna vremena nisu bila naklonjena radu Društva. To se naročito odražavalo na društvene finansije. Gradska uprava je sve do 1914. isplaćivala Društvu 1000 kruna godišnje. Međutim do novembra 1917. nisu ništa uplaćivali na račun Društva što je značajno otežavalo njihov rad. Takođe i pomažući članovi nisu uplaćivali priloge do decembra 1917. Tada su izmirili svoje obaveze i za protekle godine. Jedini veći prihod Društva u to vreme bila je donacija poznatog jevrejskog industrijalca Gabriela Polgara koji je svojom oporukom 12. 10. 1915. zaveštao po 500 kruna Društvu i podružnici u Francstalu.

RAD DRUŠTVA POSLE FORMIRANJA NOVE DRŽAVE

Prve godine posle završetka (Prvog svetskog) rata i formiranja nove države Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije Jugoslavije, bile su možda najteže od osnivanja Dobrovoljnog vatrogasnog društva. Broj članova je drastično opao. Godina 1922. bila je na neki način prekretnica u popunjavanju Društva novim članovima.

Međutim nedostatak stabilnog finansiranje pravilo je velike probleme u radu Društva. Da bi popravilo tešku finansijsku situaciju Društvo je organizovalo tokom 1922. godine prikupljanje dobrovoljnih sredstava za rad. Građani Zemuna su se u velikom broju odazvali pozivu i prikupljeno je 54.060,00 kruna.

OSNIVANJE OMLADINSKE SEKCIJE DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA

Velike poteškoće sa kojima se suočavalo Društvo tokom 1924. godine nisu ga sprečile da formira omladinsku sekciju. Najveće zasluge za osnivanje podmlatka imali su omladinci Josip Milinković i Jakov Čelebi. Podmladak je trebalo da bude baza za prijem novih „aktivnih članova“.

Generalna skupštine održana 14. aprila 1924. godine donela je nova Pravila koja su potvrđena od strane vlasti 1925.

Interesantno je da je tokom 1925. godine došlo do sukoba između aktivnih članova i eleva (podmlatka) oko dobijanja zimskih kaputa. Naime tek te godine su dobijeni zimski kaputi, koji su prvo podeljeni podmlatku, na šta su reagovali aktivni članovi koji su zahtevali da se kaputi prvo podele njima, jer su se oni godinama smrzavali na dežurstvima i požarima.

Godina 1926. bila je značajna za budući rad Društva. Društvo je i pored nekih nesuglasica, karakterističnih za rad ovakvih dobrovoljnih društava, u novu 1926. godinu ušlo organizaciono uređeno i sa solidnom bazom članova i vatrogasnih sprava. Te godine odlučeno je da se svim omladincima koji navrše 18 godina dodeli pravo glasa na Skupštini.

Muzička sekcija koju je Društvo godinama pokušavalo da ima u svom sastavu bila je stalno predmet sukoba među članovima. Naime, uveliko su se mešali privatni poslovi (sviranje po privatnim zabavama sa inventarom Društva - instrumentima) i obaveze prema Društvu. Zato je u više navrata rad muzičke sekcije bio prekidan. Poslednji put se to desilo 1923. godine.

Đorđe Aćimović - heliko

Konačno početkom 1928. uprava ponovo raspušta muzičku sekciju. Obnovljena je tek nekoliko godina kasnije.

JAKOV ŽAK ČELEBI

Jakov Čelebi je rođen 20. septembra 1907. kao Salamon B. Jakov od oca Salamona Jakova Davida, bugarskog podanika i majke Vide (Lea) rođene 1877. godine u porodici Zaharija

iz Zemuna.

Otac Jakova Čelebija je rođen u Sofiji 1875. godine od oca Jakova P. Davida, koji obitava u Jerusalimu, udovac (prepis iz matične knjige Jevrejske opštine Zemun). Salamon Jakov David je po zanimanju bio trgovac. Po dolasku u Zemun oženio se 1899. godine sa sa Leom Zaharijom. Dobili su ćerku Simhu. Ćerka Sara je rođena 1901. Treću ćerku Rahelu (Rachel) dobili su 1904. godine. Sin Masal B. Jakov je rođen 1906. godine i nažalost je umro kao beba. Najmlađa sestra Estera se rodila 1909. Kada su zvanično počeli da koriste prezime Čelebi nije nam poznato. U matičnim knjigama Jevrejske opštine Zemun prvi put je zabeleženo prezime Čelebi u rodnom listu Sare 1901. godine i to u zagradi. Međutim ni kod Rahele, Masala i Jakova nema pomena o prezimenu Čelebi. Ponovo ga beležimo u rodnom listu Ester iz 1909.

Majka Vida je umrla 1926. a otac Salamon 1930. godine.

Jakov Čelebi je sa samo sedamnaest godina stupio u Dobrovoljno vatrogasno društvo (1924). Bio je uz Josipa Milinkovića inicijator osnivanja omladinskog podmlatka Društva.

Za Jakova Čelebija se sa pravom može reći da je ceo život posvetio razvoju dobrovoljnog vatrogastva. Iako je imao stalno zaposlenje može se zaključiti da mu je rad u Dobrovoljnom vatrogasnom društvu bio na prvom mestu. Posle odsluženja redovnog vojnog roka u jedinicama Vojske Kraljevine Jugoslavije nastavio je da radi na unapređenju vatrogasne službe u Zemunu.

Izborom za člana uprave i postavljanjem na mesto podzapovednika na Skupštini održanoj

1933. godine Jakov Čelebi je pokrenuo niz novih inicijativa za bolji rad „Maticе“.

Između ostalih, prva inicijativa bila je akcija za obnovu i stvaranje novog podmlatka. Zahvaljujući njemu to se ubrzo i ostvarilo.

Njegov rad bio je visoko cenjen u Kraljevini. Zbog toga je Jakov Čelebi bio angažovan na izradi novog Zakona o organizovanju vatrogastva Kraljevine Jugoslavije. Na osnovu njegovog zalaganja u Zakon je ušla odredba da se iz premije osiguranja određeni procenat uplaćuje u vatrogasni fond. Na osnovu njegove zamisli izrađen je vatrogasni znak: ukrštena sekirica i baklja. Kasnije je dodat i vatrogasni šlem i taj znak je i dan danas u upotrebi.

Posle dolaska nacista na vlast u Nemačkoj, 1933. godine, pokrenute su brojne aktivnosti među jugoslovenskim vatrogascima kako bi se spremili za eventualna ratna dejstva. Kao važan deo tih aktivnosti bile su vežbe koje su izvodili za pasivnu odbranu od ratnih dejstava. Čelebi je bio veoma aktivan u tim vežbama.

Jakov Čelebi je pripremio i organizovao izložbu pod nazivom „Vatrogastvo u odbrani od vazdušnih napada“. Ta izložba je obišla sve veće gradove Kraljevine Jugoslavije.

Jakov Čelebi se 19. 2. 1935. godine oženio sa Beti (Betty) Rajhberg iz Zavidovića.

Jakov Čelebi je bio pokretač i urednik „redakcionog odbora“ časopisa „Požarna odbrana – mesečni stručni časopis vatrogasne župe Beograd – Zemun –Pančevo“. Prvi broj je izašao u januaru 1938. godine. U početku nije potpisivao svoje priloge da bi u drugoj godini izlaženja lista (1939.) stavljaio inicijale. Pored njega u listu je objavljivao autorske tekstove ili prevode tekstova sa nemačkog i Ervin Goldštajn.

Jakov Čelebi je bio vizionar. Značajno je doprineo tehničkom opremanju „Maticе“. Zahvaljujući njegovom zalaganju Zemun je 1939. godine dobio u to vreme najmodernije i najduže vatrogasne automatske lestve na Balkanu, dužine 33,6 metara, firme METZ postavljene na karoseriju „Mercedes Benz“. Iz dokumentacije lista „Požarna odbrana“ izdvajamo izveštaj sa proslave slave Dobrovoljno vatrogasne čete „Matica“ Sv. Florijana i Sv. Đurđa održane 7. maja 1939. godine. U tekstu Jakova Čelebija navodi se da je proslavi na Dečijem igralištu, iza Narodnog doma Kralja Aleksandra I u Zemunu, prisustvovalo je preko 3000. građana. Domaćin proslave bio je zapovednik čete Stevan J. Marković. Na proslavi je izvršeno osvećenje dva nova vatrogasna auto-tenka sa motornim

pumpama domaće fabrike „Brod“ i novih automatskih lestvi METZ. O značaju ovih nabavki svedoči podatak da je spravama kumovao predsednik Senata Kraljevine Jugoslavije dr Anton Korošec.

Prisutnima je prikazan rad lestvi koje su se uspravile i podigle na 33 metra za 15 sekundi.

Na ovoj značajnoj proslavi po prvi put u Jugoslaviji je nastupile ženska vatrogasna ekipa fabrike „Tekstilid“ iz Zemuna. Na svečanom defileu na čelu ženske ekipe bila je Beti, supruga Jakova Čelebija.

Iz izveštaja objavljenog 1939. u decembarskom broju „Požarne odbrane“ saznajemo o rezultatima časničkih ispita obavljenih za članove podružnih četa vatrogasne župe Beograd – Zemun – Pančevo. Od sedam članova „Matice“ koji su položili ispit bila su i dva Jevrejina: Ervin Goldštajn i Samuel Majer. Sa odličnim uspehom položio je Jakov Čelebi za

zapovednika u dobrovoljnim vatrogasnim četama.

IZGRADNJA VATROGASNOG DOMA

U dvobroju „Požarne odbrane“ mart april 1939. Jakov Čelebi piše. „Po zaključku 68. godišnje skupštine (1938.) ova četa otpočela je akciju za zidanje vatrogasnog doma koji je vitalno pitanje te čete. ...Ova akcija je započela 7. maja kojom prilikom su gospođe članice humanih društava u Zemunu skupljale priloge za zidanje vatrogasnog doma i škole za pasivnu odbranu u Zemunu.“

Dobrovoljno vatrogasna četa „Matica“ pokušavala je na sve načine da dođe do sredstava neophodnih za podizanje vatrogasnog doma. Ostao je sačuvan letak kojim Dobrovoljno vatrogasno društvo poziva građane Zemuna da dođu 5. februara 1938. na VELIKU ZABAVU u hotel Central na kojoj će svirati odličan „DŽES“. Čist prihod bio je namenjen fondu Vatrogasnog doma.

Jakov Čelebi je došao na ideju da se štampaju tzv. CIGLJE koje su namenski prodavane građanstvu za izgradnju vatrogasnog doma. Odziv građana je bio veliki. Međutim sve aktivnosti oko podizanja vatrogasnog doma prekinula je okupacija 1941. godine. Ulaskom nemačke vojske u Zemun prekinute su i sve aktivnosti Jakova Čelebija u Društvu. Zajedno sa svim Jevrejima, članovima „Matice“ bio je isključen iz njenog rada već 14. aprila 1941. godine. Na osnovu Zakona o rasnoj pripadnosti isključeni su iz rada Dobrovoljne vatrogasne Čete „Matica“ svi Jevreji: Jakov Čelebi, Josip Elias, Samuel Majer, Bela Zonenberg, Oskar Goldštajn, Josif Kronštajn i Ervin Goldštajn.

Za sve njih počinju dani teškog terora koje su nad Jevrejima sprovodile nemačke okupacione snage i ustaška vlast. Svim Jevrejima iz Zemuna određen je svakodnevni prinudni rad. Među njima su bili i članovi „Matice“. Mnogi od njih se nisu mirili sa tom situacijom. Pokušavali su tokom 1942. godine da se povežu sa partizanskim odredima. Nekoliko članova Dobrovoljno vatrogasne čete „Matica“ je tu nameru i ostvarilo. Na njihov doprinos oslobodilačkoj borbi podseća spomen ploča koja stoji u holu Vatrogasnog doma u Zemunu. Na njoj su ispisana i imena pet Jevreja, članova Dobrovoljno vatrogasne čete stradalih u Narodnooslobodilačkoj borbi. U Jasenovcu su stradali Josip Elias, Ervin Goldštajn i Samuel Majer. U partizanskim jedinicama stradali su Josif Kronštajn i Bela Zonenberg.

Jakov Čelebi je takođe bio obavezan da se svakog dana pojavi na prozivci za prinudni rad. On je međutim na sve načine pokušavao da se domogne partizanskih jedinica. Posle višemesečnih priprema, tokom kojih je obezbedio lažna dokumenta, odlučio je da više neće ići na prinudni rad i sklonio se u stan lokalnog domobrana koji u to vreme nije bio u Zemunu. U njegovom spasavanju učestvovao je stari član Matice Mihailo Tomić, zvan čika Mića. Cisternom kojom je upravljao domaći Nemač došao je ispred stana domobrana gde se dan ranije sklonio Jakov Čelebi i po već utvrđenom dogovoru odveo ga do dr Nikole Kovačevića u Zemunsku bolnicu gde je operisan. Kada se oporavio otišao je sa lažnim dokumentima u Zagreb. U spasavanju Čelebija posebno mesto pripada Josipu Milinkoviću koji mu je dao svoju originalnu „poslovnu knjižicu“ Kraljevine Jugoslavije.

Knjižica je prepravljena. U knjižici je ostalo originalno ime i prezime ali je dodata fotografija Jakova Čelebija. Pošto su Jakov i Josip bili veoma slični „lični opis“ nije menjan. Josip Milinković i Jakov Čelebi su zajedno radili u preduzeću za remont brodova u Zemunu. Poznavali su se još iz dana kada su zajedno organizovali formiranje vatrogasnog podmlatka u Zemunu, davne 1924. godine.

Takođe je od njega dobio i originalnu „krstnu svjedodžbu“ na ime Josipa Milinkovića. Pored ostalog imao je i „propustnicu“ na ime Josipa Milinkovića za slobodno kretanje na teritoriji tzv. Nezavisne države Hrvatske.

Kasnije se pridružio slavonskim partizanskim jedinicama. Bio je pripadnik VI Korpusa u Slavoniji.

Njegova sestra Sara sa mužem i dva sina stradali su u Staroj Gradiški i Jasenovcu. Sestra Rahela sa mužem je stradala u partizanskim jedinicama.

Najstarija sestra Simha (Soka) bila je u glavnom štabu partizanskih jedinica Hrvatske. Njen muž je bio u zarobljeništvu kao oficir Kraljevine Jugoslavije.

Sestra Estera je bila u XVII Slavonskoj brigadi. Supruga Jakova, Beti (Betty) rat je provela u Zagrebu pod tuđim imenom. Ujaci, tetke i ostala rodbina su stradali u logorima Jasenovac i Stara Gradiška. Od mnogobrojne porodice posle završetka Drugog svetskog rata u Zemun su se vratili samo Jakov i sestre Simha i Estera.

Posle oslobođenja Jakov Čelebi je dobio prvo zaposlenje 28. aprila. 1945. godine u Ministarstvu narodnog zdravlja u Glavnoj upravi za nabavku i raspodelu lekova.

Međutim on je izrazio želju da nastavi rad u Dobrovoljno vatrogasnoj četi „Matica“. Ponovo je primljen na dužnost 5. jula 1945. godine. U februaru 1946. godine izabran je za tehničkog oficira.

Nekoliko godina je predano radio na poslovima obnove rada „Matice“ da bi se sa suprugom Beti, rođenom Rajhberg, 1951. godine iselio u Izrael.

U Izraelu se takođe bavio poslovima vatrogasne zaštite, ali su zbog zdravstvenog stanja supruge odlučili da se vrate za Jugoslaviju.

Po povratku u Srbiju radio je u Novobeogradskoj toplani, ali nije zapostavio ni rad u Dobrovoljnom vatrogasnom društvu „Matica“.

Po odlasku u penziju učestvovao je u brojnim aktivnostima koje je organizovala „Matica“.

Za svoj rad posthumno je dobio od Vatrogasnog saveza Beograda „Plaketu za doprinos i naročite zasluge za razvoj vatrogasne organizacije Beograda“.

Odlikovao je ordenom zasluga za narod II reda.

Umro je u Zemunu 1993. godine.

Recenziju za ovu vrednu spomen knjigu o učešće Jevreja u stvaranju i radu vatrogasnog društva napisala je dr Olga Manojlović Pintar. Detaljnije o knjizi i izložbi DVD "Matica" iz Zemuna možete pogledati http://joz.rs/Vatrogasci/Vatrogasci_WEB.pdf O Jakovu Čelebiju je snimljen dokumentarni film, tekst Nenad Fogel, narator Goran Sultanović, glumac, Jugoslav Rakita, film i montaža.

DONACIJE

100 NIS Dan Jarden za HOJ
250\$ Mirjana Mladinov, USA, za film
50 NIS Dr Tuvi Josefović za Most
500 can\$ anonimno za film. Kanada
200\$ Stiven J. Fenves, USA, za film
500 NIS Reuven Forat za film za uspomenu na roditelje Doru i Jakira (Drago) Frid
350 NIS Marta Vinkler za film

JEVREJI KRUŠEVCA

PRIOLOG ISTORIJSKOJ GRAĐI / Izvod

Autori: **Aron Albahari, Sava (Saul) Šaronjić, Slavoljub Šaronjić** לוי

Istorija prisutnosti i života Jevreja u gradovima i varošima centralne i južne Srbije opisana je u nekoliko knjiga i stručnih radova više autora. Ali jedan grad, jedna „varoš“ na jugu Srbije, nije bila predmet posebnog i detaljnijeg pisanja o životu Jevreja u njemu, i u mnogome je izostalo puno informacija u vezi sa tim. Reč je o gradu Kruševcu. Upravo ta okolnost zainteresovala je autore ovoga rada da u vremenu, kada se nažalost ali i neminovno, biološki smanjuje jevrejska zajednica Srbije, ionako već načeta i skoro uništena stradanjima u toku Drugog svetskog rata, i kada polako nestaju i poslednji svedoci tog vremena, pokušaj da „baci“ bar neko svetlo na istoriju, život i sudbine Jevreja u Kruševcu.

Svemu tome umnogome je doprineo jedan slučajni susret i razgovor „na tu temu“, koji je iznedrio i na svetlo dana izneo jednu vrednu, zanimljivu i raznovrsnu građu o Jevrejima Kruševca, koju su više godina sakupljali, dva brata, kruševački Jevreji - Slavoljub i Sava (Saul) Šaronjić.

A sve je zapravo počelo, moglo bi se reći, kada su 1492. godine španski kraljevski par Ferdinand od Aragona i Izabela od Kastilje izdali edikt o proterivanju Jevreja iz Španije, i kada su mnogi Jevreji već ranije pod pritiskom i torturom katoličke Inkvizicije koja ih je terala ili da prime katoličanstvo ili „da umru“, izabrali opciju odlaska iz Španije (1492.g.) i Portugala (1496.g.). Od stotina hiljada tada proteranih Jevreja nekoliko hiljada njih je u narednih nekoliko decenija, pa i tokom celog 16. veka a i kasnije, svoje utočište i mesto za život i rad potražilo i na prostorima današnje Srbije.

Prisustvo Jevreja u Kruševcu prvi put se pominje 1519. godine, kada se kao dužnici jednog dubrovačkog trgovca navode dvojica kruševačkih Jevreja - Lezer i Ismail. Od tada počinje i njihovo postepeno naseljavanje, kako u Kruševcu tako i u ostalim mestima po unutrašnjosti Srbije.

Jevreji su sa sobom doneli razne veštine i znanja i bavili su se brojnim poslovima i zanatima. Zakoni lokalnih vladara, pa tako i u Srbiji, zabranjivali su im posedovanje i vlasništvo nad zemljom, a time i naseljavanje u seoskim sredinama i na seoskim posedima

i bavljenje poljoprivredom, pa su oni uglavnom bili upućeni na bavljenje zanatstvom, trgovinom, lekarstvom, apotekarstvom, a konačno i poslovima sa novcem (zelenaštvom i bankarstvom). Kao zanatlije bavili su se izradom oružja i baruta, izradom čohe za odela, trgovali su vinom, medom, svilom, voskom, đambelotom, indigom, začинима, bili su zakupci rudnika za koje su vladarima (prvo srpskim, posle turskim) plaćali zakupnine na ime ubiranja poreza. Baveći se svim ovim poslovima postali su osetna konkurencija u trgovini Jermenima, Grcima i Dubrovčanima, a konačno i Srbima. I iako su redovno plaćali i posebne poreze (srpskim vladarima telos, a Turcima džiziju-harač) za svoje pravo na život u određenom mestu, za pravo na bavljenje trgovinom, i svoju ličnu, versku i imovinsku zaštitu u Srbiji, njihov formalno-pravni status i sloboda naseljavanja ili bavljenja trgovinom i zanatstvom od kojih su živeli, u mnogome je ovisila o pravnoj regulativi koju su donosili pojedini srpski vladari ali često i od njihovog ličnog odnosa prema njima.

U vreme vladavine kneza Miloša Obrenovića (1815-1839), zbog učešća Jevreja u početku ustanka 1815. godine, u snabdevanju srpskih ustanika oružjem i municijom, knez Miloš ih je prihvatio bez predrasuda i sa poštovanjem. Šta više, nekoliko ljudi iz njegovog neposrednog okruženja bili su Jevreji: veletrgovac i tajni liferant srpske vojske Hajim behor David (bivši predsednik Jevrejske opštine u Beogradu u vreme Prvog srpskog ustanka, koji je 1835. godine, istrčavši iz svoje radnje kod gostionice „Grčka kraljica“, pred Miloša, upozorio kneza na zamku koju mu je spremao beogradski vezir Jusuf-paša).

ga je od tada, od milošte prozvaao „Davi(d)če ili Davičo.“

Zatim, i lični lekar kneza Miloša bio je italijanski Jevrejin Bartolomeo Kunibert, pa lični krojač Lazar Levenzon, a kapetan Josif Šlezinger (1794-1870), dirigent i šef orkestra vojne muzike Miloševe garde, bio je prvi vojni kapelnik i kompozitor vojničkih marševa u Srbiji. Na zahtev kneza Miloša Obrenovića 1831. godine dolazi u Kragujevac, gde osniva tzv. „Knjažesko-serbsku bandu“, prvi srpski vojni orkestar.

Zbog svega rečenog knez Miloš je cenio i štutio Jevreje i koristio njihovu sposobnost, i u svom ličnom interesu, ali i u interesu Srbije.

U to vreme i u takvoj atmosferi broj Jevreja koji su se trajno naselili u Kruševcu porastao je na više desetina. U „Izvodu iz arčkog teverta nahije Kruševačke“ za 1831. godinu navodi se da je u Kruševcu popisano i evidentirano 7 jevrejskih kuća (porodica), dok je ostalih bilo 1879.

To više nisu bili samo trgovci koji su povremeno dolazili poslom u varoš, već i oni koji su, pre svega baveći se trgovinom, obezbeđivali za sebe i svoje porodice svakodnevnu egzistenciju. Posvećeni svom poreklu i korenima, održavali su svoj verski život i identitet, ali i bili uključeni u opšti, pa i kulturni život u gradu. Pa tako zajedno sa kruševačkim Jermenima i Cincarima 1892. godine pokreću i učestvuju u uređivanju i izdavanju šaljivog časopisa „Đavolan“, „najstarije viđenog kruševačkog lista“.

JEVREJI PRAVOSLAVCI (PRAVOSLAVNI JEVREJI)

Nažalost, sa promenom vlasti i odlaskom kneza Miloša 1839. godine, okolnosti za Jevreje, a pogotovo u unutrašnjosti Srbije, su se pogoršale. Naime, u vreme Ustavobraniteljskog režima (1842-1858) domaći trgovci su iz konkurentskih razloga stvarali teškoće jevrejskim trgovcima i izdejsvovali su ograničenja za trgovinu Jevreja i za njihovo pravo sticanja svojine na nepokretnosti u unutrašnjosti Srbije. Ovaj pritisak srpskih trgovaca je rezultirao donošenjem Uredbe od 12. novembra 1846. godine kojom se Jevrejima zabranjuje svaki dalji boravak u unutrašnjosti Srbije i posedovanje nepokretnosti. Odredbe ove Uredbe odrazile su se i na svakodnevni život Jevreja u Kruševcu. Zatečeni i u situaciji da moraju donositi životne odluke koje im iz temelja menjaju status, nemali broj kruševačkih Jevreja, ali i onih iz Kraljeva,

Jagodine, Čuprije, Paraćina, Trstenika i Vrnjačke Banje odlučuje se da pređe na pravoslavlje i tako pokuša da promeni okolnosti svog statusa, života i rada. Odluka je definitivno bila nesvakidašnja, ali i ljudski razumljiva. Tako je tih godina više od desetak kruševačkih jevrejskih porodica, sa desetinama članova domaćinstava, prešlo u pravoslavlje i počelo jedan novi život.

Ovakav stav prema Jevrejima održao se, manje ili više, do Berlinskog kongresa 1878. godine kada se gotovo sve menja u korist građanske ravnopravnosti Jevreja u Srbiji.

I sada konačno dolazimo do razloga preobraćenja vere. Na početku gore navedene krize, 1845-ih godina, jedna od uredbi Ministarstva unutrašnjih dela je zahtevala da svi članovi jevrejske porodice, posle smrti najstarijeg člana i osnivača familije, pređu iz unutrašnjosti Srbije u Beograd. Tako je i čukun-čukun deda Save (Saula) Šaronjića, po očevoj liniji, Aaron Šaron prešao u pravoslavlje 2. avgusta 1852.g. na Dan Svetog Elijaha - Ilije. Tu je matirao zakonsku odredbu koja nije predvidela i ovakav jevrejski momenat i stav. Postao je Srbin koji ide redovno u crkvu, slavi slavu, a u kući praznuje, koliko je moguće, sve jevrejske običaje. Neki drugi Jevreji su pre, a neki posle njega učinili istu stvar. Promenili veru i prešli u pravoslavlje. Tako je uradila i davnašnja porodica majke Save (Saula) Šaronjića, koja je takođe jevrejskog porekla. Ti novi, tzv. Meranosi, tiho su isključivani iz jevrejskih zajednica, a sporo ali bez problema, prihvatani u novoj verskoj sredini. Da bi ipak nekako otrgli od zaborava sećanje na to ko su i šta su, ženili su se i udavali među sobom. Otuda su nastali i godišnjaci kao što je jedan jedini sačuvani primerak "MERANOS-a". U Drugom svetskom ratu ovi „novi“ Srbi nisu ni izdaleka postradali kao njihova jevrejska braća po krvi. Njihovo članstvo iz jevrejskih zajednica bilo je odavno obrisano i zaboravljeno. Možda i sa punim pravom. Bog će ga znati.

Političke prilike u Srbiji su se menjale iz godine u godinu. 1858.g. Miloš Obrenović ponovo stupa na vlast (do 1860.) te 26. septembra 1859. godine donosi Ukaz kojim daje verske i narodnosne slobode svim građanima: „Želeći da svi građani Srbski, bez razlike vere i narodnosti, budu učesnici u slobodi.....i po tome nastojava da nikakovi podanik Srbski bio on koje mu drago vere i narodnosti, ne bude ograničen u slobodi

svakovrsne radnje i zanimanja.” Ovo je ponovo vratilo Jevrejima mogućnost za slobodno naseljavanje po unutrašnjosti Srbije, pa i u Kruševcu.

Te 1914.

godine, članica Upravnog odbora Saveza ratnih dobrovoljaca Srbije, Jevrejka **Natalija-Neti Munk** (na slici gore), otvorila je Vojnu bolnicu pri sanitetu kruševačkom. Kasnije je morala da napusti vojni garnizon jer su Austrougarske vlasti, na osnovu optužbi da bolnica leči „komite“, sklonili je u Beograd. Kada je ova hrabra žena, nosilac Karađorđeve zvezde sa mačevima, koja je učestvovala u svim ratovima koje je Srbija vodila za nezavisnost, oslobođenje i ujedinjenje, umrla 8. aprila 1924. godine, beogradske novine su pisale: „Ova naša blagorodna sestra Mojsijeve vere odužila se srpskom narodu kao retko koja naša žena. Ona je prva srpska dobrovoljna bolničarka i upravna članica za nas toliko zaslužnog Jevrejskog Ženskog Društva, prvog ženskog društva koje je osnovano u Srbiji.”

Iz vremena Prvog svetskog rata zanimljiva je i svakako vredna pomena i priča o Avramu Leviću, čija porodica vodi poreklo upravo iz Kruševca.

Kao dugogodišnji načelnik Ministarstva finansija, srpski Jevrejin **Avram Lević**, bio je važan saradnik dvojice srpskih ministara finansija – dr Laze Pačua i Stojana Protića. Ovaj potonji je za njega jednom prilikom 1922. godine u listu

„Radikal“, između ostalog izrekao i sledeću pohvalu: „Za sve vreme ministrovanja moga i Pačuovog, Lević je bio vrlo vredan i pouzdan

i vrlo sposoban naš saradnik. Ako u radu našem za državne finansije ima nečega dobrog, korisnoga i možda zaslužnoga, onda jedan ne mali deo pripada Leviću....Lević je za vreme rata (Prvog svetskog, o.a.) u Londonu učinio Srbiji i srpskim državnim finansijama i srpskom državnom kreditu vrlo lepih i vrlo umnih usluga tako da je ispravljao i ispravio poneku ne malu ministarsku grešku.“

Ono što takođe veže Levića za Kruševac je i čuveno **Miroslavljevo jevanđelje** iz 12. veka, najstariji spomenik srpske književnosti, koje je Lević zajedno sa kompletnim državnim trezorom i oko 200 sanduka zlata, u oktobru 1915. godine u Kruševcu dobio na poverenje i čuvanje, kada su se srpska vlada, vojska i Narodna skupština povlačile pred Austrijancima, Nemcima i Bugarima, tokom Prvog svetskog rata .

Tako će Miroslavljevo jevanđelje, pod budnim okom i brigom Jevrejina Avrama Levića, preći sa srpskim narodom put albanske golgote, da bi se preko Krfa i Soluna sa njim i vratilo u zemlju 1918. godine.

Imali su Jevreji Kruševca i svoje vojnike u Prvom svetskom ratu, koji su vojevali za slobodu Otadžbine, rame uz rame sa Srbima. U toj borbi položili su i svoje živote - Josif H. Tajtacak (poginuo na Mačkovom kamenu 4. avgusta 1914. godine),

doktor Natan

A. **Tajtacak**, sanitetski poručnik i trupni lekar VIII puka I poziva (umro je 21. marta 1915. od pegavog tifusa), a podnarednik Moša Moric Tajtacak(ović) prošavši golgotu srpskog

povlačenja kroz Crnu Goru i Albaniju, te potom boravka na Krfu, bolestan od preležanog tifusa, prebačen je u Švajcarsku, gde umire 28. jula 1918. godine i biva sahranjen kao srpski vojnik.

PRIKAZI SUDBINA POJEDINI JEVREJSKIH PORODICA I POJEDINACA

Kruševac, grad na reci Rasini, odmah posle Prvog svetskog rata dobiva i svoj aero klub. Direktor novoosnovanog Aero kluba „Naša krila“ bio je general Obradović, a inženjer u klubu Tadija Sondermajer. Sa usponom „Fabrike čeličnih konstrukcija“ u Kruševcu, došlo je do razvoja teške industrije i saradnje sa „Ikarusom“ iz Zemuna, tako da je sklopljena kooperacija za proizvodnju krila za avione „Brega 14“ koji su tada bili u naoružanju Kraljevine Jugoslavije.

Tih godina u Kruševcu je osnovana i apoteka „Sveti Andreja“, do bioskopa „Takovo“. Osnivač apoteke bio je Jevrej Lav Alkalaj sa majkom Elvirom. Stanovali su u Čupičevoj ulici do „Filipa Pere“ - staroj kući u baroknom stilu, gde je nekad svraćao i Kralj Aleksandar Obrenović. Za vreme Drugog svetskog rata porodica Alkalaj krila se u Velikom Grkljanu, opština Kupci, kod familije Atanasijević .

Jedna od svakako poznatijih jevrejskih familija Kruševca bila je **porodica Tajtacak**. Anđelko Tajtacak (1838-1920), prvi je osnivač u gajenju svilenih buba u Moravskom okrugu. Umro je u Kruševcu, a njegov naslednik Moris Tajtacak, jedan od triju sinova, umire usled posledica preležanog tifusa 1918. godine. Njegova supruga Rebeka, rođena 10. februara 1882. godine, umrla je 10. decembra 1954. godine. Rebeka Tajtacak sahranjena je na Starom kruševačkom groblju. Pored groba Rebeke Tajtacak postoji i grob njenog prerano umrlog deteta Anđelka, koje je umrlo u šestoj godini života. Rebeka Tajtacak imala je rođenu sestru koja se zvala Vilma, i bila je udata za Tabor Rafael. Oni su imali ćerku Saru, koja je kasnije emigrirala u Ameriku. Rebeka i Moris (Moric) Tajtacak imali su dve kćeri i sina. Ćerke su bile Sultana i Sofija, a sin David. Rebeka je imala i blisku rođaku, gospođu Lujzu Adut. Muž joj je bio trgovac David Adut. Napustili su Kruševac brzo i živeli u Beogradu, u ulici Vasina broj 24. U periodu od 1922. do 1929. godine u Rebekinoj kući

održavani su pododbori nezavisnih sindikata, a među aktivistkinjama je bila i profesor Danica Altman. Na tim sindikalnim sastancima često je dolazio i Josip Bauer, kurir za Moravski okrug. Još jedna anegdota vezana je za porodicu Morica Tajtacakovića, konkretno za njegovu ženu Rebeku i njihovu decu - kćerke: Sultanu, Nataliju i Sofiju i sina Davida. U vreme Drugog svetskog rata u okupiranom Kruševcu biti Jevrejin značilo je progon ili smrt. A Rebeku i njenu decu spasili su Krsta Novaković, apotekar i predratni predsednik opštine i narodni poslanik i Kosa Petrović, sa porodicama. Skrivali su ih prvo u Kruševcu, zatim ih prebacili u selo Donji Krcin, gde su ostali do kraja rata. Celo selo je brinulo o Rebekinoj porodici. Dobili su nova imena, hranu i odeću, a sve uz zaštitu porodica Novaković i Petrović. Prilikom dodele „Medalje Pravednika“ koju spasiocima Jevreja iz Drugog svetskog rata uručuje država Izrael, umesto ovih jevrejskih dobročinitelja, pomrlih u decenijama posle rata, medalju su 2003. godine primili njihovi potomci Bratislav Novaković, Ljubica Kaćanski i Dragan Petrović. Primajući ovo priznanje Dragan Petrović je rekao: „Voleo bih da je moja majka doživela da primi priznanje, ali je umrla 1986. godine. Rebekina porodica je preživela rat i vratila se u Kruševac. I danas to sokače, mi stari Kruševljani, zovemo Rebekino sokače (današnja Kumanovska ulica).

Eva Nahir (Panić) rodom je iz Čakovca. Rođena je 3. avgusta 1918. Prvi muž je bio predratni konjički oficir, stradao od ustaša. Kasnije se udala za Radosava Panića iz Male Kruševice kod Kruševca. Ilegalno su radili za partizane. U njihovoj kući krili su se SKOJ-evci. Posle Drugog svetskog rata, Radosav Panić, koji je neočekivano bio uhapšen po rezoluciji Informbiroa i optužen kao „narodni neprijatelj“, duboko razočaran, iste noći obesio se u zatvoru. Zbog njenog ne pristajanja da potpiše izjavu da joj je pokojni muž bio „izdajnik i narodni neprijatelj“, izjavu koja je trebala da bude objavljena i u novinama, i insistirajući da to nije istina, Eva je „kao narodni neprijatelj države“ prvo i sama provela u istražnom zatvoru u Beogradu šest meseci, a zatim je poslata na Goli otok, odnosno ženski deo na ostrvu Grgur, gde ostaje narednih 19 meseci, sve do 29. novembra 1953. godine. 1966. godine iseljava za Izrael, gde živi u kibucu Šar

Hamakim, sve do svoje smrti, u julu 2015. godine

Početakom 1941. godine, kada su Nemci kao okupatori u Srbiji uzimali za taoce Srbe, Jevreje, Cigane i druge, došlo je do pogoršanja života kruševačkih Jevreja. U toku Drugog svetskog rata sa izbeglicama iz Slovenije došao je u Kruševac i Goldberger Majer. Sasvim slučajno uhapšen je kada je sedeo u bašti hotela „Evropa“ i doručkovao. Prepoznao ga je nemački oficir, komšija iz Beča koji je marširao u patroli grada. A prepoznao ga je kao bankara. Stari Kruševljani znaju ga kao gospodina Majera. Kasnije je streljan na Bagdali. Tada hapse i gospodina Singera, koji je bio tumač kod Krajske komandature grada Kruševca. Zajedno sa njima Nemci hapse i Arpada Franka i Ota Hajdna. Pun kamion uhapšenih Srba, Jevreja i Cigana staje pred kućom porodice Tajtacak. David Tajtacak, sin Rebeke Tajtacak, videvši kamion pun uhapšenika, beži kroz dvorište kuće i na sve povike nestaje u mraku. Zna se da je kasnije sklonjen sa majkom Rebekom i sestrama u selo Donji Krčin kraj Kruševca, u porodici Veljkovića. Velika grupa talaca (Jevreja, Srba i Cigana) prikupljena je u Obilićevoj ulici, ukupno oko 80 ljudi i upućena je u koncentracioni logor na Crvenom krstu u Nišu. Tih dana uhapšen je i trgovac Jakob Gutman, Jevrejin iz Osijeka, koji se bio sklonio kod prijatelja u Kruševcu. U isto vreme u Kruševcu je osnovan logor, takozvani „politički logor“, i do dana današnjeg ostao je naziv „Kazneni zavod“ pod Bagdalom. Tih hladnih januarskih dana, Srpska državna straža - tzv. „Nedićevci“ iz sastava puka u Kruševcu, obezbeđivali su stražu i nadzor nad uhapšenim ljudima. Na putu Kruševac – Brus, mogli su se videti naoružani „Nedićevci“ sa puškama i puškomitraljezom na uzvišici. Narednik, „Nedićevac“, bivši žandarm, zverski je mučio zatvorenike. Mnogo je mučio Jevreje i uvek govorio: „Em si komunist, em si Jevrejin“. Tu je bio zatvoren i pitomac Barutane, gospodin Milheštajn čije je srpsko ime bilo Zdravko Miladinović. Tih dana u selu Sibnica ubijene su dve Jevrejke koje su se tu krile. Ruža Klajn i njena majka. Majka je bila bolesna i šlogirana, a ubili su je u krevetu. Ovaj vredan istraživački rad, bogato ilustrovan originalnim fotografijama iz vremena o kome se piše, možete u celini pogledati na sajtu

<http://www.jevrejsketeme.in.rs/jevrejske-teme-pdf/Jevreji%20Kruševca.pdf>

Demografski gubici Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu

iznose 1.685.000 ljudi prema zvaničnom izveštaju od 26. maja 1945. godine, odnosno 1.706.000 prema kasnijem izveštaju. Ove brojke predstavljaju ukupan demografski gubitak, koji uključuje ljude svih nacionalnosti, ubijene ili umrle usljed rata. Broj žrtava rata je znatno niži i on iznosi 1.014.000 po Kočoviću, odnosno 1.027.000 prema Žerjaviću.

Popis iz 1964 će odmah po dovršetku biti proglašen državnom tajnom tako da je postao gotovo potpuna nepoznanica za stanovnike Jugoslavije. Prvi put će izaći u javnost 1989. godine u časopisu Danas.

Etnička struktura žrtava

Nacionalnost	Kočović (1985)	Žerjavić (1989)
<u>Srbi</u>	487.000	530.000
<u>Crnogorci</u>	50.000	20.000
<u>Hrvati</u>	207.000	192.000
<u>Muslimani</u>	86.000	103.000
<u>Slovinci</u>	32.000	42.000
<u>Makedonci</u>	7.000	6.000
<u>Jevreji</u>	60.000	
<u>Romi i ostali</u>	85.000	94.000
Ukupno	1.014.000	1.027.000

STATISTIKA ZA 2017. - IZRAEL

Na dan 31. decembra 2017. Izrael ima 8.793.000 stanovnika, od kojih je 75% Jevreja, prema podacima koje je objavio Centralni zavod za statistiku za 2017. godinu. Podaci takođe pokazuju da je 180.000 beba rođeno tokom godine (73,8% Jevreja, 23,3% Arapa i 2,9% drugih).

Oko 27.000 novih imigranata stiglo je u Izrael tokom 2017. godine.

Glavne zemlje od kojih su ove godine stigle imigranti bili su Rusija (27,1%), Ukrajina (25,5%), Francuska (13%) i SAD (9,8%). Većina imigranata, oko 20,200, stigla je iz Evrope (75%), oko 4,2 hiljada iz Amerike i Okeanije (15,0%), oko 1,4 hiljada iz Azije (5,1%) i oko 1,2 hiljade iz Afrike.

Statističke zanimljivosti dokonog čitaoca:

- U nadzoru osiguranja i penzija zaposleno je 180 osoba
- 140 radnika je zaposleno u nadzoru zdravstvene ispravnosti hrane
- U nadzoru gradilišta 17 ljudi radi.
- Pod nadzorom kashrut - 18.000 ljudi!

Neverovatno, ne koliko ljudi kontroliše Kašrut, moraju i oni od nečega da žive, nego je verovatno statistika na više načina klasifikovala inspekcijske kontrole? Samo nam nije sasvim jasno šta je čitalac ovim abstraktnom hteo da kaže?!

HRVATSKI GLUMCI U IZRAELU

U Teatru Cameri u Tel Avivu održan je 10. Međunarodni festival i festival izvorne igre Hanoch Levin od 4. do 12. decembra 2017. Pored domaćih izvođača na festivalu su gostovali pozorišni ansambli iz Hrvatske i Poljske.

Zagrebačko kazalište mladih ZKM, u režiji Edvina Liverića, izvelo je predstavu "**Velika bilježnica**" na hrvatskom sa prevodom na hebrejski jezik.

Predstava je dobila veliki pljesak gledatelja, glumci su višekratno izlazili na scenu, priopćili su iz Zagrebačkog kazališta mladih, a ravnateljica ZKM-a Snježna Abramović Milković izjavila je da izrealska publika rijetko ima priliku vidjeti hrvatska kazališta na svojoj sceni te da je to početak za uspostavljanja dugotrajne suradnje s Cameri teatrom.

Život, roman, pozornica, piše Lana Šarić/ Izvod

Velika bilježnica Ágote Kristóf (1986) prvi je dio trilogije koja se nastavlja romanom *Dokaz* (1988), a zaokružuje *Trećom laži* (1991). Kao Mađarica rođena i odrasla u pograničnom području, koji su jedna za drugom okupirale prvo njemačka, a potom sovjetska vojska, Ágota Kristóf emigrirala je 1956. u Švicarsku nakon krvava sovjetskog obračuna s mađarskim pokušajem kontrarežimske revolucije. Nastavila je pisati na francuskom, pretočivši svoja vlastita iskustva, sjećanja i traume u jedno od remek-djela suvremene europske književnosti, trilogiju koju šira javnost i većina čitatelja pamti ponajprije po *Velikoj bilježnici*, za koju je 1986. dobila Europsku nagradu za književnost pisanu na francuskom jeziku.

Drugi svjetski rat i događanja u pograničnom području, u malom gradu stiješnjenu između suprotstavljenih vojnih sila, Ágota Kristóf tematizira u priči o tragediji jedne obitelji, ponajprije tragediji djece u vrtlogu rata.

Autorica priču svojih junaka, dvojice dječaka koji su se našli na samoj granici dviju zemalja usred ratnih sukoba, pripovijeda škrtim rečenicama lišenim ikakva suvišna značenja, stilom koji upravo minimalizmom i jezgrovitosti čitatelju posreduje samu esenciju rata – bezvremenost neljudskosti i užasa koji ostavljaju neizbrisiv pečat na životima svih koji su njime pogođeni, a osobito djece čiji život jedva da je i započeo. Istodobno upravo tendencija k plastičnom, gotovo vizualnom i filmskom dočaravanju ratne stvarnosti, ta odsutnost ikakva bilo značenjskog bilo emotivnog suviška, svrsishodnost i narativna jednostavnost u pismu Ágote Kristóf proizvode cijeli spektar značenja, emocija, konotacija i mogućnosti interpretacija, što *Veliku bilježnicu* neprekidno

čini zanimljivom i bliskom kazališnim pozornicama i filmskim ekranizacijama.

Predstava *Velika bilježnica*, po istoimenom romanu Ágote Kristóf, bavi se odrastanjem u doba rata. Ispričana iz vizure djece, ispisana dječjim rukopisom oblikovanim okolnostima rata, svjedoči o razornoj premoći trenutka u kojem živimo nad onim ljudskim i humanim u nama. Sav je dječji svijet paleta likova, stanovnika malog pograničnog mjesta ukliještena između vojski i ratova koji kao da se neprestano izmjenjuju. Široka i velika slika rata iz dječje vizure izgleda poput igre. Tenkovi, avioni, eksplozije, smrti, kolone prognanih i zarobljenih svedeni su na figurice, dječje igračke, jedine koje ta djeca rata poznaju. Ta *igra rata* razaranja i ljudske tragedije distancira i očučuje, svodeći ih na nijemi film koji kao da se ne događa njima, nego negdje pokraj njih. Djeca, na početku nijemi promatrači, s vremenom postaju i aktivnim protagonistima tog lanca nasilja, bivajući sve češće prinuđeni, ili možda sve češće nalazeći razlog, da i sami za njim posegnu...

Predstava, ako budete imali prilike, koju vredi pogledati.

ZANIMLJIVOSTI

PEĆINA KESEM

Piše Ilana Strauss / odlomak

Davno otkrivena pećina u urbanom delu, 12 km od Tel Aviva – nova saznanja

Naučnici su upravo otkrili **najstariju školu u istoriji**. Arheolozi iz Izraelskog Univerziteta u Tel Avivu otkrili su pećinu u kojoj su ljudi, kako se čini, učili jedni druge da naprave alate pre 400 000 godina.

Konvencionalno, antropolozi su smatrali da je naša humana vrsta, sa svojim govornim i tehnološkim uspehom, stara oko 100.000 godina. Ali ovo otkriće može značiti da su se humanoidi, ljudi, mnogo ranije odvojili od

životinjskih vrsta.

Ovo je potvrđeno još 2010. kada su arheolozi pronašli zube humanoida, što je dovelo u sumnju da su se prvi ljudi pojavili u Africi. Ako je pretpostavka tačna, kolevka čovečastva bi se pomerila na Bliski istok.

Dakle, evo današnjeg velikog otkrića: arheolozi su otkrili gomilu alata, kao i alatke za pravljenje alata u izraelskoj pećini Kesem (Qesem).

Ako ste drevni čovek koji pravi alat, postoje dobre šanse da uzmete veliki deo kremena i odvojite komade od njega za koplje i druge alate. Ovaj proces razdvajanja je bio prilično težak i može se reći i kada je neko zabrljao. Arheolozi su pronašli dosta nereda u pećini. Takođe su pronašli mnogo stručno podeljenih delova. Pošto su pronašli dobre i loše komade, arheolozi misle da su nastavnici vjerovatno učili učenike kako da naprave alatke.

Ella Assaf, Univerzitet Tel Aviv, mladi istraživač, koja vodi studiju

"Ne bih govorila o školi u modernom smislu, ali možemo videti specifičnu tradiciju, specifičan način obavljanja stvari u pećini, koja je prenet sa generacije na generaciju", objašnjava Ella Assaf. "Definitivno je bio mehanizam prenosa znanja".

Govoreći o kuhinjama, pećina ognjišta sugerše da su ljudi koji su živeli tamo mogli dobro da kontrolišu vatru, još jedan znak da su ljudi mnogo napredniji nego što se ranije mislilo. Zapravo, neki naučnici kažu da sve ove napredne veštine vatrenog veštačkog i alatnog materijala znače da ljudi moraju imati jezik jer bi bilo previše teško naučiti ove stvari bez njega.

MIKRONACIJE – šta je to?

Piše Milan Fogel

Da li ste se nekad upitali koliko ima država na zemaljskoj kugli? Ja nisam, dok slučajno nisam saznao da na teritoriji Izraela postoji država **Akhzivland** – mikronacija!

Naravno, odmah sam se poslužio Google servisom i našao u Wikipediji detaljne podatke o pomenutoj državi, koja je proglašena još davne 1971.

Prema istom izvoru na svetu postoji 246 država. Da odmah napomenemo, kada se kaže 'država', obično se pod tim pojmom podrazumevaju suverene države, koje su priznate prema međunarodnom pravu, a u ovom slučaju obuhvaćene su i teritorije, koje su u većini slučajeva samostalno proglasile nezavisnost, ali nisu međunarodno priznate ili ih je priznao veoma mali broj suverenih država.

Na svetu su, od ukupnog broja registrovanih, 193 suverene države, članice UN, i Sveta Stolica, Vatikanski grad, kao stalni posmatrač u UN.

Svaka legenda sadrži više ili manje istine, pa i priča o osnivanju Akhzivlanda je interesantna, bar sa tog aspekta. Akhzivland je osnovao Eli Avivi, Jevrejin iranskog porekla, koji se 1952. naselio u razrušenom selu Akhziv (Az-Zeeb), koji je uništen tokom arapsko-izraelskih ratova gde je počeo da ilegalno gradi brojne kolibe. Neke od ovih koliba su buldožerima srušene od strane izraelske vlade 1970. godine, a namera je bila i da se sruši porodična kuća u kojoj je živeo Avivi. Ali, pre nego što su sve zgrade srušene, Avivi proglašava teritoriju nezavisnom državom Akhzivland. Eli je završio u zatvoru, ali je posle 10 dana pušten, jer sudija nigde u zakonu nije našao da je zabranjeno stvaranje države bez dozvole?! Onda Eli tuži državu i na veliko iznenađenje dobija spor. Mediji su dobili interesantnu temu za javnost, a sud je odlučio da se 10.000 kvadratnih metara iznajmi Eliju na 99 godina. Sud nije odlučivao o pravnom statusu države, tako da ni danas ova mikronacija, kako se nazivaju slične 'države' u svetu, nije međunarodno priznata. No, mikronacija je, u skladu sa ustavom, sopstvenim glasom, Elija demokratski izabrala za predsednika države, koji je uspostavio zastavu i himnu, a uskoro je počeo da izdaje i pasoše.

Još da kažemo da se Akhzivland (na hebrejskom se čita Ahzivland), sa dva stalna

rezidenta, nalazi u blizini drevnog pristaništa Achziv, 5 kilometara severno od Naharije.

Akhzivland je danas turistička atrakcija sa brojnim arheološkim nalazima.

Zašto izraelska vlada toleriše Akhzivland, kada ta država nema nikakav pravni status? Iz istog razloga zašto i Hrvatska i Srbija toleriše, ili ne toleriše, Slobodnu republiku **Liberland**, koju je na dunavskoj adi, poznatoj kao Gornja Siga, osnovao 2015. godine Čeh Vit Jedlička.

Na prvim slobodnim izborima glasovima 2 Za i 0 Protiv, Jedlička je izabran za predsednika Slobodne Republike Liberland.

Jedlička pored "zvanične" zastave Liberlanda

Inače, teritorija je pod sporom između Hrvatske i Srbije, ali je do konačnog rešenja kontroliše hrvatska vlada. Za razliku od Elija, Jedlička je samo dva puta privođen u policiju, gde je proveo jednu noć i drugom prilikom jedan dan. Liberland ima svoju zastavu, ali nema ustav. Ima, kao i mi, Osnivačku deklaraciju. Prema The Guardian-u (UK), Liberland je primio 200.000 zahteva za državljanstvo prve nedelju postojanja.

Pošto je u pitanju Terra Nullius – ničija zemlja, Jedlička ističe da njegova zemlja ne remeti ničiji suverenitet.

Međutim, samoprogllašena Republika Liberland ima kopnenu vezu sa Hrvatskom i Hrvatska je uspostavila policijske jedinice kako bi sprečila pristalice Liberlanda da dopru do ove teritorije. Ovo se smatra čudnim rešenjem, jer Hrvatska ne priznaje ovaj prostor, državu Liberland, kao deo svoje teritorije, ali je ipak razmestila svoje jedinice "van" svoje teritorije.

Koliko god ovo što pišemo izgledalo smešno, onima koji pokušavaju da stignu do Liberlanda nije do šale. Naime, bosanskoj grupi novinara iz Dnevnog Avaza iz Sarajeva, koji su pokušali da posete oblast, rečeno je od strane hrvatske policije da vlast izriče kaznu od 2.500 kuna za one koji ulaze u zonu blizu granice sa kolima. Oni su pozajmili bicikle od lokalnog stanovništva, ali dok su pokušavali da ponovo priđu području, naišli su na još jednu patrolu i nisu mogli da nastave pored graničnog ulaza.

Pošto je bio priveden u policiju - prema Jedlički, policajci su bili prijateljski raspoloženi i radoznali o projektu - u znak podrške, šest osoba (iz Češke, Irske, Nemačke, Danske i SAD), koje su se tu našle, privedeno je i kažnjeno. Do sada je destine ljudi kažnjeno "zbog nelegalnog prelaska granice", uključujući i one koji su pokušali da na adu stignu čamcem preko Dunava.

Dakle, koja je razlika između Akhzivlanda i Liberlanda? Skoro nikakva, i u jednom i u drugom slučaju, obrati pažnju, OKOLNE države (Izrael, Hrvatska i Srbija) imaju koristi od brojnih turista, jedino što turisti u Hrvatskoj moraju još da doplate za boravak u pritvoru?!

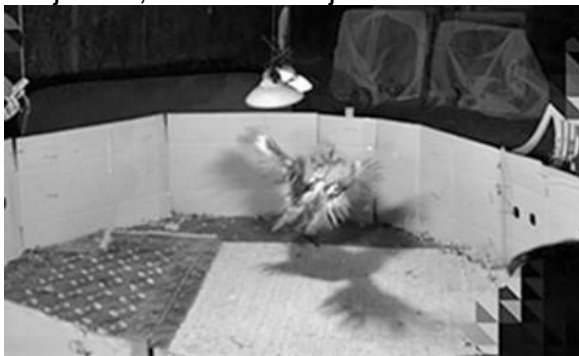
BORBE PETLOVA

NIJE NAM DOSTA RATA, SAMO NAM JOŠ PETLOVI FALE!

Nedavno je policija hitno reagovala po dojavu da se nešto čudno događa u selu Hes (Kfar Hess). Selo Hes je poznato domaćim i stranim turistima kao uzgajalište papagaja. Međutim, kada su policajci stigli na mesto događaja, otkrili su da se u ograđenom prostoru, areni, odigrava borba petlova, okruženih italijanskim turistima.

Bitka je zaustavljena, a šest osumnjičenih u incidentu privedeno je u policijsku stanicu.

Izveštaj je prosleđen i jedinici za sprovođenje zakona Ministarstva poljoprivrede, čiji su predstavnici stigli na lokaciju i nastavili istragu o incidentu. Borbe petlova su posebno popularne na Tajlandu, ali u Izraelu je to krivično delo.

Fotos kada je policija zaustavila borbu petlova, koja osim profita organizatorima, u narodu pobuđuju samo nezadovoljstvo – osim manjem delu populacije, za koju nas baš briga da li im trebaju ovakve priredbe. A, briga i njih, oni nastavljaju svo

U prošlosti je policija tvrdila da postoji čitava industrija kladenja na borbe petlova, u kojoj se obrće više stotina hiljada šekela. Cena odraslog petla može da dostigne hiljade šekela, ako osvoji bitku, pa stoga policija procenjuje da postoje stotine ptica određene vrste namenjene za takve bitke.

IN MEMORIAM

BERTA ŠVAM (1947-2018)

Sećanje, piše Josip Kabiljo

Prvo što mi pada na pamet u vezi naše Berte je njen elan, kada se te 1991 godine uselila u Izrael, u praskozorje rata. Berti to nije bio beg, već životno opredeljenje. Od prvog dana i Berta i Marina čvrsto su prihvatile novu domovinu. Revnosno su učile novi jezik i gotovo se odmah uključile u redovan život. Uspela je odmah da se iskaže u svojoj struci diplomiranog hemičara, prvo u mesnoj industriji u Kibucu Mizrai, a potom u Ministarstvu zdravlja.

Berta je izuzetno uspešno uspela da se integriše u novu sredinu – bila je prisutna i na koncertima, na pozorišnim predstavama, na literarnim susretima, svugde gde je nešto mirisalo na kulturu. Obrazovana i načitana. Nije ni čudo da je odgojila jedinu ćerku, blistavu umetnicu Marinu Tošić, vrhunsku muzičarku i slikarku, ponos našeg Udruženja. Ni zaslužena penzija je nije pasivizirala, sa puno energije bila je aktivistkinja u udruženju inženjera Izraela, zatim volonter u staračkim domovima.

Za Bertom tuguju desetine, stotine prijatelja u obe naše domovine. Naš Hitahdut ostao je bez pouzdanog člana, vernog prijatelja i značajnog oslonca. Berta je umrla, ali živeće u našim mislima dok nas bude.

KNJIŽEVNI DODATAK

GODINA 9

BROJ 38

GODINA 12/2017 – 1/2018

Vladimir Zupković-Jakuš / Shlomo Bar Giyora

Vladimir Zupković-Jakuš rođen je 1941. godine u Potoku (Moslavina). Kao oficirsko dete, školovao se u Beogradu, Novom Travniku, Mostaru i Sarajevu. Na Sarajevskom univerzitetu stekao je zvanje diplomiranog inženjera hemije i tehnologije. Specijalizirao je moderne metode biohemijske analitike, a njegova druga specijalnost su bioenergetika i biokataliza, kao i matematičke metode u hemiji. Poznati je međunarodni stručnjak u oblasti ekološke toksikologije.

U vreme rata u Jugoslaviji, 1992, sa porodicom se iseljava u Izrael, gde i danas radi, živi i piše.

Od gimnazijskih studentskih dana objavljivao je poeziju u nizu domaćih književnih listova i časopisa („Izraz“, „Naši dani“, „Mladost“, „Odjek“, „Kadima“, „Jevrejski pregled“) kao i u Biltenu iseljenika Jevreja iz Jugoslavije i časopisu „Most“ (Tel Aviv) i druge.

Dobitnik je prve nagrade „Fruškogorskih dana poezije“, kao i prve i druge nagrade za poeziju „Memorijalne večeri“ – Sutjeska '77“.

Njegove pesme su objavljivane u antologijama u zemlji i inostranstvu.

Iz obimnog rada **Poetica Nova**, uz saglasnost autora, objavljujemo interesantne delove za naša čitaoce. To ne znači da ukupan rad nije interesantan, ali ograničeni prostor... Ograničenja! Pročitajte šta o tome kaže autor, kompletan tekst na sajtu <http://jevreji.com/download/zupkovic.pdf>

Shlomo Bar Giyora Vladimir Zupković - Jakuš
POETICA NOVA

(Prethodnik ideje date u POETICA NOVA je Petar II Petrović – Njegoš, Vladika Crne Gore, Mitropolit SPC na Cetinju, sa spevom "LUČA MIKROKOSMA" i u svakom slučaju Nikola Tesla i Ruđer Bošković, hrvatski matematičar, astronom, geodet, fizičar filozof i pesnik)

RACIONALNO I IRACIONALNO U STVARALAŠTVU:

U suštini nauka, filozofija i umetnost teže jedinstvenom cilju ... Istini.

Vremenom vrhunski domet nauke sadrži umetnost i filozofiju, filozofije umetnosti i nauku, a vrhunski domeni umetnosti kristališu u bisere filozofije i nauke. U neprekidnom toku one se napajaju, bez obzira na vrela, polifurkujući neprekidnim definisanjem, izmenom, dopunom i izvođenjem pojmova.

Fridrih Engels u članku "Prirodna nauka u svetu duhova" (DIALEKTIKA PRIRODE) doslovno kaže: "Primenivši nesvesno Hegelov zakon prelaza kvantiteta u kvalitet Mendeljejev je izveo naučni podvig"... Bez obzira da li je Mendeljejev svesno ili nesvesno primenio, (ili usput budi rečeno dokazao sasvim svesno, uočivši i bez Hegela, ili čitajući Hegela?!) Hegelov zakon, on je tim svojim činom iskazao uzajamnu vezu nauke i filozofije.

Svaka naučna hipoteza u sebi nosi filozofiju, dokazivanjem prerasta u ovaploćenje te filozofije – pobijanjem rađa novu. Veza između umetnosti i filozofije je daleko uočljivija, no teže je uočiti vezu između nauke i umetnosti.

Tačno je da je Hegel predskazivao konac umetnosti, i vraćanje k svesti svetovnog duha u nauci i filozofiji (što opet može značiti da je osetio njihovu organsku povezanost); ipak, moramo priznati, da danas intelekt sve više ponire u sebe sama i tu, što kažu D.T Suzuki i E.From, otkriva strukturu univerzuma transcendentirajući tako spoznatu sliku mikro sveta u makro svet svoje okoline. Slobodno se možemo upitati: gde je tu umetnost, gde nauka, gde filozofija?

Skromno, čovek mora priznati da intelektom prelazi barijeru disharmonije svog dosadašnjeg stvaranja – on više ne može razlučivati prema „praktičnom“ kriterijumu – inteligenciji se nameće konačno intelekt kao sud. Normalno, veoma je teško spoznajno rasuđivati o onome što je iracionalno u biću, ali ako to iracionalno u biću daje racionalne plodove i ujedno „ratio“ izvodi na nivo višeg reda, tada je ono iz svog iracionalnog kvantiteta oslobodilo kvalitet koji je moguće spoznati. Da li je pri tome posredni put nauka, filozofija ili umetnost nije bitno, jer u osnovi ovakve spoznaje nije moguće diferencirati put. Uostalom, to i nije novo – za Heraklita, kad govori o zakonitosti uopšte ili logosu, logos je princip i uzrok celokupnog pokretanja koji vlada u univerzumu. Logos nosi celinu sveta kao osnovna misao koja prožima univerzum / kvantum logosa za kvalitet nivoa misaone strukture, za red veličine organiziranosti (vidi II). materije/. Po Heraklitu logos je istovremeno i ljudska misao ukoliko ta ljudska misao učestvuje u ovoj osnovnoj misli, ukoliko ljudska misao spoznaje univerzum. Može li joj to ko osporiti?

Dođe li to ponovo u pitanje, vraćamo se Kantu, Fihteu i Engelsovoj kritici principa „STVARI PO SEBI“ (st. 249. „Beleške i fragmenti“ DIJALETIKA PRIRODE, F.Engels). Izreka da „stvar po sebi ne može saznati“ jednom je već pala u vodu, a uzimamo u prilog toj tvrdnji da se i kompletna misao (iz koje se razvila filozofija, umetnost pa i celokupna egzistencija) Dalekog Istoka – Konfučionizam, Budizam i Zen-Budizam, pa i sam današnji Maoizam) koji je inkarnacija misli tog podneblja) razvila iz unutrašnjih struktura spoznaje ega. Znači logos je i ljudska misao sa celinom univerzuma. Naime, i krajnji skeptik mora priznati aksiom da je sve sadržano u univerzumu, ili bar da je čovek deo univerzuma, te sledi, da je i njegova misao sadržana u univerzumu. Intelekt je sadržan u

univerzumu. Manifestacija čovekovog intelekta je njegova misao, bilo da je naučna, umetnička ili filozofska. Sama ova podela je veštačka, ali prekična zahvaljujući nemogućnosti individuuma da sve obuhvati. Čovek kao intelektualni individuum, gubi u proseku potrebnu širinu te je samo naučnik, samo umetnik, ili samo filozof, ili pak samo običan čovek - samim tim postaje kvantum spoznaje /istina kvalitetniji u svom domenu/. Iz kvantiteta nižih kvaliteta sažimanjem izrasta novi kvalitet /višeg reda/. I ni u kom slučaju ne možemo prihvatiti povampirenog Hegela kao ni parolu francuskih studenata /Pariz 1968./ : „L'art est mort, ne consommez pas son cadavre!“ (Umetnost je mrtva, ne preživajte njenu lešinu!)

Naime, ne umire to umetnost kao što ne umiru ni nauka ni filozofija – umiru to predrasude estetske i etičke: ne CONSOMMEZ pas ces CADAVRES!!! Intelekt ne umire ni u kom svom domenu, on menja formu!

II. SISTEM, PODELA SISTEMA POJAM ORGANIZIRANOSTI:

Pođimo od osnovnih pojmova – sistema i okoline. Sistem je posmatrani dio materije sa kompletnim svojim unutrašnjim i vanjskim životom, sve ostalo je okolina što s materijalnim oblicima sistema koegzistira.

IZLOVANI SISTEMI koegzistiraju izmenom materije sa okolinom. U oba navedena slučaja sistemi egzistiraju do krajnjih stanja: u prvom slučaju do ravnoteže, a u drugom do stacioniranog stanja, spontano. Da bismo ovakve sisteme mogli posmatrati moramo na njih delovati, izbaciti ih iz krajnjeg stanja i tek tada pratiti uslovno spontani povratak u prvobitno stanje.

Posmatranje promena u ovako definisanim INERCIALNIM sistemima je relativno jednostavno, Svi posmatrani efekti su vanjski i usmereni su ka definisanom krajnjem stanju. Ravnoteža je statični oblik gibanja materije, dok je stacionirano stanje metastabilna ravnoteža – neka vrsta dinamičke ravnoteže. Kod stacioniranog stanja imamo neprekidno osciliranje unutar niza ravnotežnih stanja, Znači, stacionirano stanje sadrži u sebi širi spektar ravnotežnih

stanja, te je ono suma kvantuma ravnotežnog kvaliteta – ono je kvalitet višeg reda.

Svako od ovih stanja ima svoj stepen uređenosti, no on nije bitan (unutar nivoa datog reda veličine), te ostaje samo kvantitet i ne sadrži organiziranost kao kvalitet.

MISAONI SISTEMI se karakterišu kvalitetom uređenosti, mogućom određenošću pojedinih osnovnih strukturnih jedinica unutar svakog nivoa (po redu veličine), te samim tim sadrže organiziranost kao kvalitet.

Misaoni sistemi se mogu ponašati kao inercijalni, a ne moraju, Za dalje definisanje misaonih sistema treba napomenuti;

da sama ravnoteža nije neko „kruto“ stanje:

da unutar ravnotežnog stanja prisutne su diferencijalne fluktuacije u svim smerovima;

da stacionirano stanje karakterišu ne samo fluktuacije unutar ravnotežnih stanja već i oscilacije kroz dato stacionirano stanje, što će reći da je ovo stanje suštinski bliže konkretnom stanju materije.

Misaoni sistemi sadrže sve egzistencijalne faze, od ravnoteže preko stacioniranih stanja do organizovanosti. Izolovani sistemi u ravnotežnom stanju sadrže uređenost, ali ne i organiziranost, što, u svakom slučaju, važi i za zatvorene i otvorene sisteme. Termo-dinamski rečeno: što sistem ima manji „broj stepena sloboda“ to je organiziraniji, a to bi prema E.Fromu moralo opet reflektovati kvalitetnije „oslobađanje“ (E.F. „Bekstvo od slobode“). Visoki stepen organiziranosti (unutar svih strukturnih nivoa i van njih) svojstven je misaonim sistemima i osnovna je njihova karakteristika.

Za sve sisteme date su TD (termodinamske) funkcije, njihova veza sa definisanim krajnjim stanjem i uslovi pod kojima one postaju funkcije stanja.

Ukoliko uspešno povežemo

„ORGANIZIRANOST“ (glavne karakteristike misaonih sistema) sa bilo kojom od TD-funkcija jednostavnih TD-sistema, (jer i misaoni sistemi su termodinamski), tada ćemo preko te funkcije uspešno definisati i sve ostale TD-funkcije, ujedno, dajući im smisao. Za misaone sisteme predloženi su za diskusiju sledeći pojmovi, a ujedno i za bliže definisanje:

Organiziranost (osnovna karakteristika sistema) (O)
Raznovrsnost (Rs)

Efikasnost (E)

Haotičnost (H)

Već sama misaona jedinka je kompleksan sistem, te zato i kažemo misaoni sistemi.

Organiziranost misaonih sistema je uslovljena njihovom raznovrsnošću, a ograničena je efikasnošću.

Citirajmo fragment iz Aeci-eve ocene Heraklitove filozofije: “Heraklit kaže ... da je sudbina razum-logos, da je ona ta koja stvara biće kroz proturečan tok. Heraklit tvrdi da se sve događa po sudbini, koja je istovetna sa nužnošću. Suština sudbine je razum-logos koji prožima substancu univerzuma”. Po Heraklitu: “... celokupna evolucija sveta teče u suprotnosti koje se večito smenjuju i svaka stvar se sastoji iz suprotnosti koje u svom prirodnom jedinstvu sačinjavaju prirodu te stvari. U svakoj stvari postoje bar dve suprotnosti koje teže u protivnom smeru, a ravnoteža tih suprotnosti ostvaruje jedinstvo i postojanje te stvari. “. Međutim, namerno ne vidimo ovo tumačenje kao ravnotežu afirmacije-negacije u dosadašnjem smislu. Smatram tu šemu isuviše uproštenom. Na ovakvu slobodu tumačenja Heraklitove misli upućuje me sledeći fragment Aeci-eve ocene te filozofije: “Ravnoteža suprotnosti u jednoj stvari je relativna, vremenski ograničena i prolazna kao i sama stvar. Pod večitim kretanjem on (Heraklit) podrazumeva večitu složenu suprotnost, prelaženje jedne suprotnosti u drugu. A to znači da se pored jedinstva suprotnosti kod Heraklita mora govoriti i o njihovom međusobnom suprotstavljanju. Kretanje nije kontinuirano izrastanje i smenjivanje suprotnosti. Smenjivanje i prelaženje jedne u drugu moguće je zbog toga što se one večito sukobljavaju, između njih jeste borba”.

“... neka je ova istina večito važeća. Ljudi se pokazuju nesposobnim (nju) da shvate...” (frag.1.). Još je Heraklit naslutio svu inertnost, skorelost i nesavitljivost ljudskog uma, ali on i tačno zna da bič postoji. Ako čovek i gmiže po carstvu svog uma, um će njegov (kad tad) biti i bič njegov; izgnaće ga (jer uma radi bog izgoni i Adama i Evu iz raja) na pašu (kao što ga um i neprestano goni) na tu bogatu trpezu njegovih mogućnosti. MAJA je, trenutno čovekova i sve češća da je um njegov i bog – ON sam. Zaista, vreme pokazuje da je čovek u mogućnosti da smisli onoliko organiziranost koliko je to moguće svakoj jedinki napose.

Toliko čovek vidi zvezda, toliko galaksija, toliko svetova. Na toliko se načina intelekt reproducira i producira (kao na "nivou" vrhunski osmišljeni-kvalitet materije).

Intelekt je istodobno i kvalitet i kvantitet materije, već ovisno ostanju njegove organiziranosti. Ništa nije kako vidiš, sve je kako jeste, zato se i moderna nauka i umetnost pa i filozofija služe čulima tek toliko da bi doprle do svesti čoveka, dok podsvest (iracionalno biće) reaguje samo po sebi.

"Ono što je međusobno neprijateljsko slaže se. Od nesklada postaje najbolja harmonija i sve nastaje u borbi". Iako je kretanje za Heraklita bilo apsolutno, on oseća da ono prolazi kroz niz relativnih stalnosti (ograničenosti). Materija po njemu nije ništa drugo do večito kretanje, večita vatra, večita borba, večito sažimanje i delenje: „Spojevi suprotnosti, celo i necelo, iz svega jedno, iz jednog sve... (frag.10.). „Oni ne shvataju da divergentno samo po sebi konvergira“.

„Celokupna evolucija sveta teče kroz suprotnosti koje se večito smenjuju i svaka stvar se sastoji iz suprotnosti koje u svom prirodnom jedinstvu sačinjavaju prirodu te stvari“... „Ravnoteža suprotnosti u jednoj stvari je relativna, vremenski ograničena i prolazna kao i sama stvar... (frag.66.). Ovako posmatrana Heraklitova filozofija postaje čista i jasna kao dragulj. Platonu („Kartil“) i Aeci-u hvala što su zapisali svoje iskreno mišljenje o Heraklitovoj filozofiji i sačuvali izvorno (Heraklitovo), dok Aristotelova tvrdnja navodi na razmišljanje („Metafizika“ – „Nemoguće je bilo kome, da shvati da ista stvar i jeste i nije, kao što je to nekad tvrdio Heraklit“.). Ako je prostor suma oblika materije, on je univerzum, on je kvantitet materije koji već samom sumom oblika materije mora sadržati kvalitet.

Materija sadrži energiju, ne uvek i masu, ali masa uvek sadrži energiju.

„Vreme i prostor zasedaju na stolici božanskoj“...

(Nikola Martić „ZNAMEN“)

Ovladavanjem tim procesima čovek i vremenu i prostoru preuzima TRON, "... to puzi ego na božanski tron..." (Ameba bez hrama, SUPROTNOSTI, SAZVEŽĐA ISTINE) ...

INDIVIDUUM SE KREĆE SVEMIROM ORGANIZIRANJEM NA „PRAVOM“ MESTU ! - u lokaliziranoj sveri organizira se:

„Ja sam onaj koji jesam dotle, jesam...“ u svakom vremenu i u svakom prostoru jedan, jedini i jedinstven ...

Ja jesam bio i biću bez granica ... Ja sam Gospod Bog tvoj! Tora. I. knjiga Mojsijeva

KADIMA – časopis za mlade

Piše Olivera

Rut Mirković

U atrijumu Narodne Biblioteke u Beogradu, na izložbi "ListanjeVremena" mogli su da se vide primerci Jevrejske Periodike, od 1988 do 2016. godine. Među izloženom periodikom našao se i određeni broj časopisa za mlade, Kadima. Ovaj časopis definitivno zauzima, značajno mesto u analima jevrejskog izdavačkog delovanja.

Časopis Jevrejske Omladine "Kadima", uređivan je i štampan u Beogradu, a članovi redakcije su bili omladinci, amateri volonteri.

Dopisi su dolazili iz svih gradova Jugoslavije gde je bilo jevrejske omladine i Jevrejskih opština.

Prva redakcija Kadime u posleratnoj Jugoslaviji, bila je izuzetno značajna, jer su je sačinjavali omladinci koji su kasnije postali afirmisani, poznati i proslavljeni književnici .

Bila bi nepravda da ne pomenem njihova imena. Tadašnju redakciju sačinjavali su: Danilo Kis, Filip David, Mirjam Štajner, Simha Kabiljo, Judita Šalgo.

Kada su omladinci urednici, porasli i prerasli u srednju generaciju, uredništvo je preuzela sledeća grupa omladinaca, koji su nastavili da uređuju i izdaju Kadimu. Bili smo neobično ponosni sto smo nasladeli uredništvo u kome su bila tako proslavljena imena Jugoslovenske kniževnosti.

Interesantno je da se niko, iz nove redakcije, sem Glavnog urednika, Davida Mladinova, nije kasnije bavio književnošću. Članovi novog uredništva: Brane Popovic, Zak Beraha, i Olivera Mirkovic postali su kasnije inženjeri. David Danon tada student arhitekture, crtao je ilustracije i vinjete, Jasna Levi je bila tehnički urednik.

Delovanje ove redakcijske postave, mogu da opišem u vise detalja, pošto sam bila njen član, a bilo je mnogo raznih događaja, uspeha i neuspeha, i anegdota vrednih prepričavanja.

1981. godina

Dopisi su stizali iz svih gradova Jugoslavije od omladinaca, koji su nam slali izvještaje iz klubova, sa letovanja, predloge, kritike, literarne radove, te poeziju.

Sve smo radili sami. Odabiranje radova, editovanje, čak i prelom, a da nismo imali nikakvo prethodno iskustvo.

Neverovatno je kako smo pored svega, uspevali da izdamo časopis pun interesantnih radova, informacija, i uglavnom na vreme.

Prelistavam, požutele stranice starih Kadima, koje sam sačuvala, kao uspomenu na jedan lepi period, zajedništva, aktivnosti i kreativnosti u redakciji Kadime i uopšte druženju u Omladinskim klubovima Jevrejskih Opština.

Teškom mukom uspevam da pročitam slova u pedesetak godina staroj Kadimi, čiji je papir požuteo, i podlegao zubu vremena i postao trošan.

Štampali smo Kadimu na novinskom papiru, jeftinom, lošeg kvaliteta. Nije bilo mnogo para u budžetu Saveza za Kadimu.

Tako se jednog dana rodila sjajna ideja da u Kadimi objavljujemo reklame, naplaćujemo ih i te pare uložimo u poboljšanje kvaliteta papira. U svom tadašnjem, socijalisticko, idealističkom raspoloženju, oštro sam se pobunila protiv te ideje, navodeći kao argument, da ne smemo da se prodamo, i da šampamo kojekakve reklame i oglase, koji nemaju nikakve veze sa Jevrejstvom, i to za pare! Kakva kontradikcija u terminologiji.

Nismo štampali reklame, nismo imali para za bolji papir i sada se ja mučim da pročitam slova na dotrajalom požutelom papiru, starih Kadima, u raspadanju.

Stalno smo apelovali na saradnike, da nam šalju što više materijala, da nam Kadima bude bogata, debela i interesantna.

Nije uvek bilo dovoljno dopisa, pa smo ponekad morali da se dovijamo i sami pišemo neke članke.

Pošto su svi članci trebali da budu sa jevrejskom tematikom, imali smo anegdote prefiks fraze, (sa jevrejskog gledišta, na jevrejski način) koje smo im dodavali. Tako smo sastavljali članke i zabavljali se sa temama, naprimer, Kako se osloboditi komaraca u leto, na jevrejski način, ili, Pogled sa Jevrejskog aspekta na novu čudotvornu dijetu.

Nismo ih baš sve objavljivali, ali silno smo se silno zabavljali

Čitam naše dopise iz starih Kadim sedamdesetih godina, i sa blagom nevericom, rastem od ponosa, da smo mi, tada osamnaestogodisnjaci, uspevali, da iz broja u broj, objavljujemo, tako sadržajne, aktuelne i korisne, tahles, no nonsense članke.

Međuklupski susreti, su uvek donosili nove ideje, predloge, konstruktivne kritike, koje smo mi objavljivali u cilju informisanja i poboljšanja, rada naših omladinskih klubova.

Upravo čitam dopis Berte Švam iz Sarajeva, i suze mi same teku.

Kada je naša generacija prerasla i postala ponosna srednja generacija, o kojoj nameravam da pišem u sledećem broju Mosta, predali smo baklju urednišrva, sledećoj generaciji omladinaca, koja je uređivala Kadimu do prestanka njenog izlaženja.

Nova Kadima, šampana je na mnogo kvalitetnijem papiru, (bez reklama, porastao im budžet), sa člancima sadržajnim, kreativnim, sjajnim prevodima i dobrim jevrejskim humorom.

Sa setom se sećam tih dana, kada smo kopije izvlačili na šapirografu, kucali na kojekakvim pisaćim mašinama, lepili članke za prelom gumarabikom, i bez para i reklama izdavali godinu za godinom, ovako sjajne kvalitetne časopise, u druženju i zajedništvu.

Volela bih, da ovaj članak, from Memory Lane, možda pokrene sličnu inicijativu, da se ponovo uerđuje i izdaje časopis Jevrejske omladine, gde god ona da je. KADIMA!

VIC IZ "KADIME"

Rabin na samrti kaže ženi: „Dovedi mi popa, hoću da se krstim“.

Ona kaže: „Jesi poludeo? Ceo život si radio za Boga i sad bi da postaneš hrišćanin?“

A on odgovori: „Bolje da umre jedan njihov nego jedan naš“.

Obavest o rezultatima 61. nagradnog konkursa Saveza jevrejskih opština Srbije, za radove na jevrejsku temu.

Žiri u sastavu - prof. dr Milan Ristović, književni kritičar Bogdan A. Popović i književnik Filip David, po pregledu 32 prispela rada, dodelio je sledeće nagrade:

1. nagradu "Ženi Lebi" dobio je rad:

"ISELJAVANJE JEVREJA IZ JUGOSLAVIJE U IZRAEL (1948-1952)",
autor - Milan Radovanović, iz Kraljeva

2. nagradu dele radovi:

"MIT O NEPRIJATELJU – ANTISEMITIZAM DIMITRIJA LJOTIĆA",
autor - Darko Gavrilović, iz Beograda

i rad

"MISTERIOZNE BARIKADE", autor - Tihomir M. Stevanović, iz Mladenovca

3. nagradu dobio je rad:

"OSLOBOĐENI ZA PONOVI PROGON"

autorka - Anni Marija Grunfelder, iz Zagreba, Hrvatska

Žiri je za OTKUP predložio radove:

"NISIM ALBAHARI" autor - Amir Brka, iz Tešnja, Bosna i Hercegovina

i

" U BORBI PROTIV ZABORAVA: JEVREJSKA ZAJEDNICA U JUGOSLAVIJI I OČUVANJE SEĆANJA NA HOLOKAUST 1945-1955"

autor - Stipić Davor, iz Užica

Drage prijateljice i prijatelji,

Nova godina je počela, i već se januar mesec

približava kraju, pardon, već smo u februaru.

Podsećam vas, ko još nije platio članarinu, molimo požurite!

Pošaljite ček na 150 šekela za Hitahdut Olej Ex Jugoslavija התאחדות עולי יוגוסלביה לשעבר ,

P O Box 5049 Kfar- Saba 4415001.

Molimo, dodajte ime, adresu i broj telefona i vaš e mail, ako želite. Na žalost, nećemo moći da šaljemo naš bilten "Most"- "גשר" onima koji nisu platili članarinu.

Hvala, vaša Miri

OVO SE ZOVE **CRVENI ALARM!**